

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Публічне управління та адміністрування
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	28 «Публічне управління та адміністрування»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	281 «Публічне управління та адміністрування»

Форма навчання: **очна (денна)**

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «**Формування політики цифрового розвитку України на шляху
до ЄС**»

здобувача *Пушкарьової Олександри Денисівни* _____

Науковий керівник: *д.філософ. н.у.а Осьмак А.С.* _____

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: *професор Карпенко О.В.* _____

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет економіки та управління
Кафедра національної економіки та публічного управління**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Публічне управління та адміністрування
28 Публічне управління та адміністрування
281 Публічне управління та
адміністрування

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Н.В. Федірко

(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.В. Карпенко

(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ р.

**ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти**

**Пушкарьової Олександрі Денисівни
очної (денної) форми навчання**

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

Н

Тему затверджено наказом ректора Університету від «24» лютого 2023 р. № 373-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:
Міністерства цифрової трансформації України

М

У

:

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретико-правові засади процесу цифровізації в Україні
Розділ 2	Практика формування політики цифрового розвитку України
Розділ 3	Удосконалення політики цифрового розвитку України
Об'єкт дослідження:	політика цифрового розвитку України на шляху до Європейського Союзу.
Предмет дослідження:	формування політики цифрового розвитку України на шляху до ЄС.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	дослідити та проаналізувати основні аспекти формування політики цифрового розвитку України на шляху до ЄС.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Розкрити теоретичні основи цифрового розвитку в краях ЄС; визначити сутність цифровізаційних процесів та їх нормативно-правову базу; дослідити гармонізацію українських норм щодо цифровізації відповідно до прикладів ЄС.
У розділі 2	Проаналізувати цифрові тренди, виклики та можливості для цифрового розвитку в Україні; оцінити наявні здобутки політики цифрового розвитку в Україні.
У розділі 3	Вивчити можливості інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС; визначити шляхи удосконалення політики цифрового розвитку України.

Завдання підготував
науковий керівник

Осьмак А.С.

(підпис)

«___» _____ 20__ р.

Завдання одержав
здобувач

Пушкарьова О.Д.

(підпис)

«___» _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 65 сторінки, 4 графіки, 2 таблиці, список використаних джерел з 59 найменувань.

«Формування політики цифрового розвитку України на шляху до ЄС»

Об'єктом дослідження: політика цифрового розвитку України на шляху до Європейського Союзу.

Предметом дослідження: формування політики цифрового розвитку України на шляху до ЄС.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – дослідити та проаналізувати основні аспекти формування політики цифрового розвитку України на шляху до ЄС. Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- розкрити теоретичні основи цифрового розвитку в краях ЄС;
- визначити сутність цифровізаційних процесів та їх нормативно-правову базу;
- дослідити гармонізацію українських норм щодо цифровізації відповідно до прикладів ЄС;
- проаналізувати цифрові тренди, виклики та можливості для цифрового розвитку в Україні;
- оцінити наявні здобутки політики цифрового розвитку в Україні.
- вивчити можливості інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС;
- визначити шляхи удосконалення політики цифрового розвитку України.

Практичне значення отриманих результатів: полягає в тому, що рекомендації, розроблені на основі дослідження, можуть бути використані управлінськими органами та громадськими організаціями для покращення політики цифрового розвитку в Україні та підвищення її відповідності європейським стандартам та нормам.

Описані пропозиції можуть бути використані в практичній діяльності органів цифрової трансформації при розробці та реалізації державної політики цифрового розвитку країни.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: цифрова трансформація, розвиток цифрової політики, правова база цифрової трансформації, успішні приклади цифрового розвитку в ЄС, можливості та виклики.

ВІДГУК

про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету економіки та управління освітньо-професійної
програми «Публічне управління та адміністрування»

Пушкарьової Олександри Денисівни

на тему **«Формування політики цифрового розвитку України
на шляху до ЄС»**

1. Актуальність *Україна, як кандидат до вступу до ЄС, стикається з необхідністю формування ефективної політики цифрового розвитку, яка враховуватиме вимоги та стандарти ЄС що викликає необхідність визначення стратегічних напрямів цифрового розвитку України, які сприятимуть її інтеграції в європейський інформаційний простір, тому тему роботи можна вважати актуальною.*
2. Позитивні якості кваліфікаційної роботи: *Проведено глибокий аналіз та розкриття основ цифрового розвитку в країнах ЄС, досліджено як питання нормативно-правової бази реалізації цифровізаційних процесів в Україні, так і шляхи її гармонізації з законодавством ЄС.*
3. Наявність самостійних розробок автора *В роботі проаналізовано цифрові тренди, виклики та можливості для цифрового розвитку з позиції цифрової економіки та зроблено висновки щодо можливості інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС.*
4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: *Визначені в рамках кваліфікаційної бакалаврської роботи шляхи удосконалення політики цифрового розвитку України, які мають на меті підвищення ефективності, інноваційності та конкурентоспроможності країни в глобальному цифровому середовищі, можуть бути використані для впровадження в політику цифрового розвитку України в розрізі перспективи членства в ЄС.*
5. Наявність недоліків: *в ході роботи недостатньо глибоко конкретизовано питання стандартів як ЄС, так і міжнародних стандартів в сфері цифровізації, проте для повного викладу це потребуватиме додаткових підрозділів, що за обсягом виходить за рамки кваліфікаційної бакалаврської роботи та може бути рекомендованим для подальших досліджень.*
6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: *Кваліфікаційна бакалаврська робота Пушкарьової О.Д. «Формування політики цифрового розвитку України на шляху до ЄС» в цілому відповідає вимогам, поставлені індивідуальні завдання виконано на високому рівні. Робота рекомендується до захисту з оцінкою «відмінно».*

Науковий керівник. Доцент кафедри національної економіки
та публічного управління КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
доктор філософії з публічного управління та адміністрування,
Осьмак А.С.

06 червня 2023 р

ЗМІСТ:

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1.....	10
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ	10
1.1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ В КРАЇНАХ ЄС.....	10
1.2 НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА РЕАЛІЗАЦІЇ ЦИФРОВІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ.....	19
1.3 ГАРМОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НОРМ ЩОДО ЦИФРОВІЗАЦІЇ ВІДПОВІДНО ДО ПРИКЛАДІВ ЄС.....	26
РОЗДІЛ 2.....	32
ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	32
2.1 Цифрові тренди. Виклики та можливості для України	32
2.2 Наявні здобутки політики цифрового розвитку в Україні як підґрунття до Європегріції	47
РОЗДІЛ 3.....	55
УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	55
3.1 Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу: можливості та бар'єри.	55
3.2 Напрямки розвитку цифрової економіки на основі здобутків Європейського союзу	60
3.3 Шляхи удосконалення політики цифрового розвитку та зміни у нормативно-правовій базі цифровізації в Україні	69
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76

ВСТУП

Актуальність теми: В сучасному цифровому світі розвиток інформаційних технологій та цифрових інновацій є ключовим фактором для економічного зростання та соціального розвитку країни. Україна, як кандидат до вступу до Європейського Союзу, стикається з необхідністю формування ефективної політики цифрового розвитку, яка враховуватиме вимоги та стандарти ЄС. Актуальність дослідження полягає у необхідності визначення стратегічних напрямів цифрового розвитку України, що сприятимуть її інтеграції в європейський інформаційний простір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Ряд досліджень та публікацій присвячений аналізу політики цифрового розвитку в Україні та досвіду країн ЄС. Вони зосереджуються на проблемах, що виникають під час процесу інтеграції України в європейський інформаційний простір, а також висвітлюють питання розвитку інфраструктури, правового регулювання, цифрової економіки та інших аспектів цифрового розвитку.

Мета і завдання дослідження: Метою даної дипломної роботи є дослідити та проаналізувати основні аспекти формування політики цифрового розвитку України на шляху до ЄС. Для досягнення цієї мети передбачено наступні завдання:

- розкрити теоретичні основи цифрового розвитку в краях ЄС;
- визначити сутність цифровізаційних процесів та їх нормативно-правову базу;
- дослідити гармонізацію українських норм щодо цифровізації відповідно до прикладів ЄС;
- проаналізувати цифрові тренди, виклики та можливості для цифрового розвитку в Україні;
- оцінити наявні здобутки політики цифрового розвитку в Україні.

- вивчити можливості інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС;
- визначити шляхи удосконалення політики цифрового розвитку України.

Об'єкт дослідження: політика цифрового розвитку України на шляху до Європейського Союзу.

Предмет дослідження: формування політики цифрового розвитку України на шляху до ЄС.

Методи дослідження:

У процесі дослідження будуть використані такі методи:

1. Аналіз наукової літератури та наукових досліджень в галузі цифрового розвитку та політики інформаційних технологій.
2. Систематизація та узагальнення наявних даних та статистичних показників щодо цифрового розвитку в Україні та ЄС.
3. Порівняльний аналіз політичного та правового контексту України та ЄС щодо цифрового розвитку.
4. Експертні опитування та інтерв'ю з фахівців та представниками відповідних органів управління та громадських організацій.
5. Структурований аналіз документів, законодавчих актів, стратегій та програм, що стосуються цифрового розвитку в Україні та ЄС.
6. Вивчення інтернет-ресурсів, засобів масової інформації та офіційних звітів для отримання актуальної інформації про стан розвитку цифрової сфери.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів: Результати дослідження мають теоретичне значення, оскільки вони сприятимуть поглибленню розуміння політичних, правових та

соціоекономічних аспектів цифрового розвитку. Отримані результати також матимуть методичне значення, оскільки вони можуть бути використані як основа для подальших досліджень у сфері цифрового розвитку та формування політики. Практична значущість дослідження полягатиме в тому, що рекомендації, розроблені на його основі, можуть бути використані управлінськими органами та громадськими організаціями для покращення політики цифрового розвитку в Україні та підвищення її відповідності європейським стандартам та нормам.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

1.1 Теоретичні основи цифрового розвитку в країнах ЄС

Цифровий розвиток є одним з найважливіших аспектів сучасного світу, оскільки цифрові технології та інформаційні технології швидко змінюють наш спосіб життя та роботи. У країнах ЄС цифровий розвиток розглядається як один з пріоритетів, оскільки він має великий потенціал для підвищення ефективності та конкурентоспроможності європейської економіки.

Цифрова економіка включає в себе використання інформаційних технологій для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності бізнесу та економіки в цілому. Цифрова економіка розглядається як нова модель економічного зростання, оскільки вона дозволяє створювати нові ринки, розширювати існуючі та забезпечувати нові можливості для інновацій та підвищення ефективності.¹

Цифрова економіка - це економіка, в якій використовуються технології цифрової обробки і передачі інформації, щоб створювати, зберігати та обробляти дані. Основні ознаки цифрової економіки включають наступне:

1. Використання Інтернету та інших цифрових технологій. Цифрова економіка ґрунтується на використанні Інтернету, хмарних технологій, блокчейну, штучного інтелекту та інших цифрових технологій, що дозволяє ефективно використовувати інформацію.
2. Збільшення обсягу даних. В цифровій економіці величезні обсяги даних збираються та зберігаються у віртуальному просторі. За допомогою цифрових технологій збільшується обсяг даних, що можна зібрати, а також ефективність їх аналізу та використання.

¹ Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 2 грудня 2021 р. / наук. керівник конф. О. А. Баранов ; упоряд.: В. М. Фурашев, С. О. Дорогих. – КиївОдеса : Фенікс, 2021. – 324 с

3. Розвиток інновацій та стартапів. Цифрова економіка дозволяє створювати нові продукти та послуги на основі цифрових технологій, що сприяє розвитку інновацій та з'явленню нових стартапів.
4. Зростання інтерактивності. У цифровій економіці взаємодія між людьми, компаніями та установами здійснюється за допомогою Інтернету та інших цифрових технологій, що забезпечує велику інтерактивність та швидкість комунікації.
5. Нові форми бізнесу. Цифрова економіка відкриває нові можливості для бізнесу, такі як електронна комерція, віртуальні послуги, аутсорсинг, роботизація та автоматизація.

Цифровий розвиток є важливим фактором економічного розвитку країн Європейського Союзу. Теоретичні основи цифрового розвитку в країнах ЄС базуються на ряді принципів і концепцій, зокрема:

- розвиток технологій;
- стимулювання інновацій;
- сприяння розвитку електронної торгівлі;
- захист прав інтелектуальної власності;
- підтримка інтернет-інфраструктури;
- підтримка досліджень та розвитку.²

Розвиток технологій є важливим фактором цифрового розвитку, оскільки нові технології дозволяють створювати нові інструменти та можливості для розвитку цифрових послуг та інших аспектів цифрової економіки.

Наприклад, розвиток швидкості та доступності інтернету дозволяє створювати нові цифрові платформи та сервіси, такі як соціальні мережі, хмарні сервіси, онлайн-магазини та інші. Розвиток штучного інтелекту, машинного навчання та аналізу даних дозволяє розробляти нові інструменти та розв'язання для бізнесу та суспільства, такі як автономні автомобілі,

² Карачева Г.Т., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток міжнаціональної економіки. Фінансовий простір № 3 (27). 2017. С.21-41.

системи управління енергоефективністю, системи медичної діагностики та багато інших.

ЄС активно працює над створенням сприятливих умов для розвитку електронної торгівлі в Європі. Зокрема, ЄС надає фінансову та консультативну підтримку підприємствам, що займаються електронною торгівлею, забезпечує безпеку онлайн-платежів та захист прав споживачів в Інтернеті.

Захист прав інтелектуальної власності дозволяє власникам прав на інтелектуальну власність зберігати контроль за своїми творіннями та забезпечувати їх ефективне використання. В ЄС діє широке законодавство, що стосується захисту прав інтелектуальної власності, зокрема, патентного, авторського, торговельного та промислового права. Такі заходи забезпечують захист інновацій та стимулюють діяльність у сфері цифрової економіки.

Підтримка інтернет-інфраструктури є ключовим елементом розвитку цифрової економіки. Це включає підвищення швидкості та якості доступу до Інтернету, розвиток мережевої інфраструктури, такої як супутникова та мобільна комунікація, а також створення нових інтернет-технологій. ЄС активно сприяє розвитку інтернет-інфраструктури через різні програми та ініціативи, наприклад, Європейський план інвестицій в сфері мережевих інфраструктур (Connecting Europe Facility), Європейську програму цифрових інновацій (Digital Innovation Programme) та інші.

Підтримка досліджень та розвитку є однією з ключових концепцій у цифровому розвитку країн Європейського Союзу. Це означає, що ЄС активно підтримує наукові дослідження, технологічні інновації та розробки нових цифрових технологій, які можуть стати основою для подальшого розвитку цифрової економіки.

Одним з ключових інструментів підтримки досліджень та розвитку є програми Європейського Союзу, такі як Програма рамкової дослідження і технологічного розвитку Horizon Europe, яка забезпечує фінансову підтримку для наукових досліджень, технологічного розвитку та інновацій. Ця програма також спрямована на залучення та співпрацю з учасниками з інших країн.

Цифровий внутрішній ринок: ЄС працює над створенням цифрового внутрішнього ринку, що має сприяти вільному руху даних, товарів та послуг між країнами-членами. Це дозволить знизити бар'єри для бізнесу та забезпечити кращий доступ до продуктів та послуг для споживачів.

Цифровий внутрішній ринок - це ініціатива Європейської комісії з метою створення єдиного ринку для цифрових товарів та послуг між країнами-членами ЄС. Це означає, що цифрові товари та послуги мають бути доступними для споживачів та бізнесу без обмежень, які зазвичай виникають через різні національні законодавства та регулювання.

Основні цілі цифрового внутрішнього ринку ЄС включають:

- Створення умов для підприємництва та розвитку цифрових технологій в країнах-членах ЄС;
- Забезпечення доступу до цифрових товарів та послуг для споживачів та бізнесу в ЄС;
- Зниження вартості цифрових послуг та товарів для споживачів;
- Забезпечення безпеки та захисту від кіберзагроз на цифровому внутрішньому ринку.

Для досягнення цих цілей ЄС працює над створенням єдиного цифрового простору, який включає в себе єдині стандарти та правила, які будуть застосовуватися в усіх країнах-членах. Це дозволить знизити бар'єри для бізнесу та забезпечити кращий доступ до продуктів та послуг для споживачів.³

Цифрова агенда ЄС: Цифрова агенда ЄС (*Цифровий порядок денний*) - це стратегія, яка ставить за мету покращити доступ до цифрових технологій для всіх громадян ЄС, сприяти інноваційному підприємництву та створенню робочих місць в цифровій галузі.

Головна мета цифрової агенди полягає в тому, щоб зробити ЄС лідером у галузі цифрових технологій та забезпечити, щоб всі громадяни та

³ Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. – К. : НАУ, 2022. – 200 с.

підприємства в ЄС могли максимально використовувати переваги цифрових технологій.

Основні цілі Цифрової агенди ЄС включають:

- Покращення доступу до цифрових технологій для всіх громадян ЄС;
- Сприяння інноваційному підприємництву та створенню робочих місць в цифровій галузі;
- Забезпечення високої якості цифрових послуг та продуктів для споживачів;
- Забезпечення безпеки та захисту від кіберзагроз в ЄС;

Створення умов для розвитку цифрових технологій, таких як штучний інтелект та Інтернет речей, що допоможе підприємствам підвищити продуктивність та конкурентоспроможність.

Щоб досягти цих цілей, Цифрова агенда ЄС включає в себе низку ініціатив, таких як створення єдиного цифрового ринку, підтримка цифрового навчання та підвищення кібербезпеки. Також в рамках цифрової агенди розробляються нові законодавчі акти та правила, які стосуються захисту даних та інтелектуальної власності, щоб забезпечити захист прав споживачів та бізнесу в цифровому середовищі.⁴

Електронна ідентифікація та електронне управління: Країни-члени ЄС активно розвивають електронну ідентифікацію та електронне управління, що дозволяє громадянам та бізнесу здійснювати операції та взаємодіяти з державними органами онлайн.

Це зменшує бюрократію та спрощує процеси взаємодії з державним сектором. Електронна ідентифікація дозволяє громадянам використовувати цифрові послуги безпечним та зручним способом, а електронне управління допомагає державним органам забезпечувати більш ефективну та прозору роботу. Крім того, це також знижує витрати держави на обслуговування

⁴ Бочарова Ю.Г., Чернега О.Б., Кожухова Т.В. Діджиталізація та цифрові трансформації в ЄС. Економіка і організація управління. 2021. № 2 (42). С.6-19.

громадян та бізнесу, оскільки більшість операцій можуть бути виконані в онлайн-режимі.

Цифрова безпека (кібербезпека): ЄС приділяє велику увагу цифровій безпеці та кіберзахисту, що є необхідною умовою для забезпечення довіри громадян та бізнесу до цифрових технологій.

Цифрова безпека - це забезпечення захисту цифрових систем, даних та мереж від несанкціонованого доступу, викрадення, зміни чи втрати інформації.

ЄС вважає цифрову безпеку критично важливою для забезпечення безпеки та стабільності його громадян, економіки та державної інфраструктури. ЄС використовує різні інструменти для забезпечення цифрової безпеки, такі як розробка правових та нормативних актів, фінансова підтримка, наукові дослідження та співпраця між країнами та секторами.

У сучасному світі цифрова безпека є ключовим питанням, оскільки злочинці та хакери можуть завдати значної шкоди, використовуючи цифрові технології. Цифровий кіберзлочин тепер став серйозним злочинним явищем, що потребує посилення заходів з кіберзахисту та забезпечення високої рівня цифрової безпеки.

Важливою складовою цифрової безпеки є кіберзахист, який включає в себе заходи, спрямовані на захист комп'ютерних систем та мереж від кібератак та інших загроз, таких як віруси, шкідливі програми та хакерські атаки. Кіберзахист також включає в себе захист персональних даних та захист від кібершантажу.⁵

Цифрова освіта та навчання: Відповідно до стратегії "Навчання та навички для 21 століття", ЄС концентрується на тому, щоб забезпечити доступність та якість цифрової освіти та навчання для всіх громадян.

Цифрова освіта може включати в себе навчання основ програмування, розуміння базових принципів роботи комп'ютерів, використання цифрових

⁵ Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. – К. : НАУ, 2022. – 200 с.

інструментів для комунікації та співпраці, основи кібербезпеки та захисту персональних даних в Інтернеті, а також розвиток навичок критичного мислення та пошуку інформації в Інтернеті.

Цифрова освіта та навчання є особливо важливою в контексті швидкого розвитку цифрових технологій та змін у робочих процесах. Знання та вміння у цифровій галузі можуть стати ключовими конкурентними перевагами для працівників у більшості професій, що вимагають використання цифрових технологій.

Також, цифрова освіта та навчання є важливою складовою розвитку цифрової участі, яка передбачає не лише знання технологій, але і уміння використовувати їх для розв'язання різноманітних завдань та захисту своїх прав в Інтернеті.⁶

Важливо сказати, що однією з ключових стратегічних цілей для більшості країн ЄС наразі є диджіталізація. Це процес перетворення аналогової інформації в цифровий формат, що може бути оброблений, збережений та переданий за допомогою електронних пристроїв та мереж. Цей процес охоплює широкий спектр діяльності, від культурних та освітніх інституцій до бізнесу та державних органів.

Диджіталізація має великий потенціал для покращення ефективності та продуктивності в різних сферах життя, а також для створення нових можливостей та інновацій. Однак, вона також ставить нові виклики та проблеми, такі як цифрова безпека, захист приватності та етика використання цифрових технологій.⁷

Сучасні вчені вбачають в ній можливість створення нових можливостей для розвитку економіки та суспільства в цілому. Теоретичні основи цифрового розвитку в країнах ЄС базуються на наступних принципах та підходах:

⁶ Локшина, О.І. Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти і навчання у 2021 – 2030 рр. як євроінтеграційний орієнтир для української освіти. 2022. С 5-12

⁷ Бочарова Ю.Г., Чернега О.Б., Кожухова Т.В. Діджиталізація та цифрові трансформації в ЄС. Економіка і організація управління. 2021. № 2 (42) С.6-19.

- Цифрові стратегії. Кожна країна ЄС має свою цифрову стратегію, яка орієнтована на розвиток інформаційної та комунікаційної інфраструктури, створення умов для розвитку електронної торгівлі та інших форм електронного бізнесу, забезпечення кібербезпеки та захисту персональних даних.
- Цифрова культура. Розвиток цифрової культури є важливою складовою цифрового розвитку в країнах ЄС. Це означає, що відомості та навички повинні бути доступними для всіх громадян, незалежно від їх віку, статі, рівня освіти та рівня доходів.
- Цифрова інфраструктура. Розвиток цифрової інфраструктури є одним з найважливіших аспектів цифрового розвитку в країнах ЄС. Це означає розвиток широкопasmового Інтернету, розвиток мобільного зв'язку та інших мережевих технологій.
- Цифрова економіка. Цифрова економіка є однією з найшвидше зростаючих галузей економіки країн ЄС. Це означає, що цифрові технології та інновації відіграють важливу роль в економічному розвитку країн ЄС.
- Цифрова участь – це здатність та готовність людей брати активну участь у цифровому середовищі, використовуючи цифрові технології для забезпечення своїх прав і свобод, для взаємодії з іншими громадянами, владою та бізнесом, для отримання інформації, навчання та саморозвитку.⁸

Цифрова участь включає у себе знання та вміння користуватися цифровими технологіями, розуміння цифрових прав та свобод, уміння захищати свої дані та персональну інформацію в інтернеті, а також активну участь у різних інтернет-проектах, громадських дискусіях та інших формах онлайн-взаємодії.

⁸ Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. – К. : НАУ, 2022. – 200 с.

Цифрова участь є дуже важливою у сучасному світі, оскільки цифрові технології використовуються в усіх сферах життя, від комунікацій та розваг до освіти та роботи. Знання та вміння користуватися цифровими технологіями та здатність брати активну участь у цифровому середовищі є важливою складовою успішної інтеграції в сучасне суспільство.⁹

⁹ Карачева Г.Т., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток міжнародної економіки. Фінансовий простір № 3 (27). 2017. С.21-41.

1.2 Нормативно-правова база реалізації цифровізаційних процесів в Україні

В цифровому суспільстві нормативно-правове регулювання є надзвичайно важливим, оскільки воно дозволяє регулювати взаємовідносини між людьми, компаніями та державою в електронному середовищі.

Нормативно-правове регулювання цих питань має бути гнучким та спрямованим на захист прав та інтересів громадян, компаній та держави. Необхідно розробляти нові нормативні акти, які відповідали б потребам цифрового суспільства та дозволяли б контролювати ризики та небезпеки, пов'язані з використанням цифрових технологій.

В Україні нормативно-правовою базою взаємодії органів публічної влади з бізнесом та громадянами визнано у таких нормативно-правових документах як Господарський, Цивільний, Податковий України; закони України: «Про інформацію», «Про телекомунікації», «Про Національну програму інформатизації» «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємств та громадських формувань», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності», «Про електронну комерцію», «Про публічні закупівлі», «Про адміністративні послуги», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про електронні комунікації» «Про електронні довірчі послуги», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», «Про публічні електронні реєстри».¹⁰

Україна має ряд нормативно-правових актів, які регулюють реалізацію цифровізаційних процесів. Основні з них:

1. Закон України "Про електронні документи та електронний документообіг" від 22.05.2003 року № 851-IV. Цей закон визначає правові засади створення,

¹⁰ Польовий П.В. Нормативно-правовий механізм цифрових трансформацій в органах публічної влади та розвитку цифрових компетентностей публічних службовців. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Том 33 (72) № 4. С.84-93

обігу та зберігання електронних документів, що є важливим компонентом цифровізації.

2. Закон України "Про захист персональних даних" від 01.06.2010 року № 2297-VI. Цей закон встановлює правові засади захисту персональних даних громадян при їх обробці в електронній формі.
3. Закон України "Про телекомунікації" від 18.09.1998 року № 1280/98-ВР. Цей закон визначає правові засади діяльності в галузі телекомунікацій та регулює питання забезпечення відкритості телекомунікаційного ринку.
4. Закон України "Про електронні довірчі послуги" від 22.05.2020 року № 540-IX, який регулює питання електронного підпису, електронної ідентифікації та інших електронних довірчих послуг.
5. Закон України "Про кібербезпеку" від 05.07.2018 року № 2469-VIII, який містить норми про захист критично важливих інформаційних інфраструктур, запобігання кібератак та інші питання кібербезпеки.

Також, крім вищезазначених законів, важливо згадати підписаний президентом України, у серпні 2021 року, ЗУ «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», який було створено задля забезпечення сприятливих умов ведення інноваційного бізнесу в Україні, розбудови цифрової інфраструктури, залучення інвестицій і талановитих фахівців.¹¹

Для стимулювання розвитку цифрової економіки закон запроваджує правовий режим «Дія Сіті» та визначає організаційні, правові й фінансові засади його функціонування. Цей правовий режим передбачає спеціальні умови оподаткування, які визначені Податковим кодексом України.

Наприкінці 2021 було ухвалено ЗУ «Про публічні електронні реєстри», який встановлює сприятливі умови для створення та функціонування публічних електронних реєстрів. Метою даного закону є утворення єдиної взаємопов'язаної системи публічних електронних реєстрів для використання

¹¹ Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон 15 липня 2021 року № 1667-IX. UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 31.05.2023).

в інформаційних системах органів публічної влади при наданні адміністративних послуг.¹²

Наприкінці 2021 року урядом була схвалена Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами. Національна стратегія розвитку цифрової економіки та суспільства "Дія" є основним документом, який визначає стратегію здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій та цифровізації в Україні на період до 2025 року.¹³

Одним з напрямків реалізації стратегії є цифровізація системи управління державними фінансами. Зокрема, передбачається забезпечення максимальної ефективності і прозорості використання державних фінансів за допомогою впровадження електронних інструментів та систем управління бюджетом.

Для досягнення цих цілей, національна стратегія "Дія" передбачає наступні завдання:

- Розробка та впровадження електронної системи управління державними фінансами, яка забезпечує моніторинг та аналіз використання державних коштів та їх ефективність.
- Впровадження електронної системи звітності та моніторингу у сфері державних закупівель, що забезпечує прозорість та контроль використання державних коштів.
- Впровадження електронної системи оподаткування та бухгалтерського обліку, що сприяє автоматизації фінансового управління та запобігає можливості фінансових порушень.

¹² Польовий П.В. Нормативно-правовий механізм цифрових трансформацій в органах публічної влади та розвитку цифрових компетентностей публічних службовців. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Том 33 (72) № 4. С.84-93

¹³ Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1467-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#n15> (дата звернення: 31.05.2023).

- Розвиток інфраструктури електронних платежів та фінансових послуг, що сприяє забезпеченню доступності та зручності користування фінансовими послугами для населення та бізнесу.

Також, була створена Національна економічна стратегія на період до 2030 року є фундаментальним документом, який визначає стратегічні напрями розвитку України. У цій стратегії виділено напрям "Цифрова економіка", який передбачає розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та їх використання у всіх сферах економіки та соціальної сфери.

Основні завдання цього напрямку полягають у створенні сприятливих умов для цифрової трансформації економіки та суспільства, розвитку кваліфікованих кадрів в галузі ІКТ, створенні інноваційного середовища для розробки та впровадження нових технологій, розвитку електронної демократії та забезпечення цифрової безпеки держави.

Так, у липні 2021 року урядом була схвалена Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки. Цей документ передбачає широкомасштабні реформи в державному управлінні, зокрема в галузі цифровізації та використання інформаційних технологій в державному управлінні. У стратегії передбачено створення єдиного цифрового простору державного управління, використання штучного інтелекту та інших інноваційних технологій для автоматизації процесів управління та покращення якості послуг для громадян та бізнесу. Також передбачається розвиток електронного урядування, створення єдиного реєстру державних послуг та спрощення процедур взаємодії з державними органами через електронні сервіси.¹⁴

Також, у рамках цифрової трансформації публічного управління в Україні створено ряд електронних сервісів та порталів, зокрема "Дія", "ProZorro", "Електронний кабінет податкового платника", "Електронний кабінет абітурієнта" та інші.

¹⁴ Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р. UPL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reform%20office/01_strategy_ukr.pdf (дата звернення: 31.05.2023).

Сервіс "Дія" є єдиним державним порталом, «комплексним сервісом», який надає доступ до більше ніж 300 електронних послуг від державних органів та організацій. "ProZorro" є електронною системою державних закупівель, яка забезпечує відкритість та прозорість у процесі закупівель товарів та послуг для державних потреб. "Електронний кабінет податкового платника" є сервісом, що дозволяє громадянам та підприємствам здійснювати ряд податкових послуг онлайн, а "Електронний кабінет абітурієнта" надає можливість абітурієнтам подати заяву на вступ до вишу та здійснювати ряд інших дій у цифровому форматі.¹⁵

З метою підвищення рівня цифрової компетентності публічних службовців в Україні проводяться різноманітні навчальні заходи та курси з інформатики, кібербезпеки, електронного управління та інших сфер.¹⁶

Як ми бачимо розвиток цифровізації в Україні можна сказати що був налагоджений, але у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України плани та пріоритети змінились.

Так, за підтримки EU4DigitalUA представники Міністерства цифрової трансформації, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, єдиного порталу державних послуг «Дія». Національного банку України взяли участь у восьмому Форумі з довірчих послуг у Берліні, де було представлено проміжні результати з: розгортання eIDAS-вузла для забезпечення інтеоперабельності електронної ідентифікації з eIDAS-інфраструктурою; розроблення електронного гаманця EU Digital ID Wallet.¹⁷

eIDAS (англ. Electronic Identification, Authentication and Trust Services) - це регуляторний фреймворк Європейського Союзу, який визначає правила та процедури використання електронних ідентифікаторів та послуг довіри для

¹⁵Цифрова освіта. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/%D0%9E%D0%A0%20%D0%A6%D0%9A.pdf (дата звернення: 31.05.2023).

¹⁶ Деякі питання Всеукраїнського центру підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування. Закон від 21.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/v0029859-19> (дата звернення: 31.05.2023).

¹⁷ Огляд цифрової трансформації економіки України в умовах війни (жовтень 2022). URL: <https://niss.gov.ua/en/node/4725> (дата звернення: 31.05.2023).

забезпечення безпеки та сприяння електронній взаємодії між різними країнами та їх громадянами. eIDAS забезпечує стандартизовану процедуру ідентифікації та автентифікації користувачів та їх електронних документів у всіх країнах ЄС, що дозволяє ефективніше використовувати електронні послуги та ресурси.¹⁸

EU Digital ID Wallet - це нова ініціатива Європейської Комісії, яка має на меті забезпечити громадянам та бізнесу ЄС безпечний та зручний доступ до цифрових послуг та ресурсів. Це мобільний додаток, який дозволяє користувачам зберігати свої електронні ідентифікатори та сертифікати, такі як водійські посвідчення, паспорти, національні ідентифікаційні картки та інші документи, що підтверджують особу. За допомогою цього додатка користувачі можуть автоматично ідентифікуватися та автентифікуватися при використанні різних цифрових послуг у всіх країнах ЄС, що покращує їх зручність та безпеку використання цифрових послуг.¹⁹

Представники Європейської комісії висловили позитивну оцінку наступним досягненням: передача до Верховної Ради України законопроекту про взаємне визнання кваліфікованих електронних довірчих послуг та імплементації законодавства Європейського Союзу у сфері електронної ідентифікації. Це зроблено з метою прискорення інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС та наближення положень національного законодавства до європейських вимог у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг. Також враховано необхідність створення вітчизняного органу з оцінки відповідності. Для прискорення процесу підготовки, строк підготовки законопроекту скорочено..²⁰

Варто зазначити, що в умовах війни, випадків кібератаки дуже збільшилось, тому для протидії кіберзагрозам щодо агресії РФ проти України

¹⁸ Учасники проектів Вікімедіа. eIDAS – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/EIDAS> (дата звернення: 31.05.2023).

¹⁹ Contributors to Wikimedia projects. Электронный кошелёк – Википедия. Википедия – свободная энциклопедия. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Электронный_кошелёк (дата звернення: 31.05.2023).

²⁰ Огляд цифрової трансформації економіки України в умовах війни (жовтень 2022). URL: <https://niss.gov.ua/en/node/4725> (дата звернення: 31.05.2023).

спрямовано передусім на інформаційно-комунікаційні системи державних органів України, а також на об'єкти критичної інформаційної інфраструктури.

Також, варто згадати, що в 2021 році було створено Дія.Підпис-EU (або просто "Дія.Підпис") - це система електронного підпису, яку розробила та запровадила Європейська Комісія в рамках ЄС. Ця система створена для спрощення процесу електронного підписування документів та забезпечення їх легальності в усіх країнах ЄС.

Дія.Підпис-EU є частиною більш широкої ініціативи щодо створення єдиного цифрового ринку в ЄС, який має на меті сприяння електронній торгівлі та забезпечення безпеки електронних транзакцій.

Основні переваги Дія.Підпис-EU полягають у тому, що вона забезпечує відповідність електронних підписів стандартам безпеки та ідентифікації, які встановлені ЄС. Крім того, ця система є безкоштовною та доступною для всіх користувачів з будь-якої країни ЄС.

З Дія.Підпис-EU можна підписувати будь-який електронний документ, включаючи контракти, угоди, довіреності та інші документи. Для цього потрібно мати цифровий сертифікат, який можна отримати від акредитованого провайдера ідентифікації.

1.3 Гармонізація українських норм щодо цифровізації відповідно до прикладів ЄС

Україна, як і багато інших країн, веде роботу щодо гармонізації національного законодавства у сфері цифровізації з прикладами законодавства Європейського Союзу. Це пов'язано з тим, що ЄС є одним із лідерів у цій сфері і має багатий досвід в розробці та впровадженні нормативно-правових актів, які сприяють розвитку цифрової економіки та соціуму.

Цифровізація є одним з найбільш динамічних секторів сучасної економіки, і Європейський союз має амбітний план стати глобальним зразком для наслідування в цьому напрямку. Цифрова трансформація включає в себе розвиток інноваційних технологій, які створюють нові можливості для бізнесу, держави та суспільства в цілому.²¹

Одним із головних пріоритетів Євросоюзу є забезпечення доступності та якості цифрових послуг для всіх громадян та бізнесу, незалежно від їхнього місця проживання та фінансових можливостей. Європейський союз також зосереджується на розвитку інфраструктури та забезпеченні кібербезпеки, що є важливими складовими успішної цифрової трансформації.

Євросоюз також активно сприяє розвитку інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн та інші, які можуть стати ключовими для розвитку нових бізнес-моделей та підвищення конкурентоспроможності європейських компаній.

Україна може взяти на увагу досвід та практики Євросоюзу в цифровій трансформації та використати його для свого розвитку. Це може допомогти покращити якість життя громадян та забезпечити стійкий розвиток економіки країни.²²

²¹ НА ШЛЯХУ ДО ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС: ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ, ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ, ДОВІРЧІ ПОСЛУГИ. URL: <https://ucep.org.ua/doslidzhennya/na-shlyahu-do-yedynogo-cyifrovogo-rynku-yes-elektronna-komercziya-telekomunikacziyi-dovirchi-poslugy.html> (дата звернення: 31.05.2023).

²² Кульчицький І., Ночва В., Олексюк Л., Приходько О., Корявець М. Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу: виклики, можливості та бар'єри. Доповідь УС ПГС Україна-ЄС. 17 с.

Запровадження стандартів ЄС в українській системі електронного документообігу також забезпечить збільшення довіри до цієї системи з боку контролюючих органів, бізнес-партнерів та клієнтів. Більш ефективний документообіг зменшить ризики помилок та забезпечить більш точну та швидку обробку інформації.

Зважаючи на те, що цифровізація є важливою складовою розвитку економіки, український уряд активно працює над запровадженням довірчих послуг та стандартів ЄС в електронному документообігу. Проте, для досягнення максимальних результатів, потрібна підтримка бізнес-спільноти та виконавчих органів на всіх рівнях.

Електронний документообіг, або пейперлес, є важливою складовою цифрової трансформації, що дозволяє значно поліпшити ефективність та якість надання адміністративних послуг. Запровадження довірчих послуг, таких як електронний підпис, електронна ідентифікація та інші, дозволяє забезпечити безпеку та достовірність електронних документів.²³

Україна ще 40 понад років тому заклала основи для пейперлес процесу, включаючи впровадження електронного документообігу та електронного підпису. У 1962 році Віктор Михайлович Глушков-вчений-кібернетик, отримав завдання від, на той момент, Першого заступника Голови Ради Міністрів Косигіна Олексія Миколайовича на побудову загальнодержавної автоматизованої системи управління економікою. Згодом, з розвитком технологій, ці основи були розвинуті та вдосконалені, що дозволило впроваджувати нові рішення в цифровій сфері.²⁴

Безпаперовий офіс (англ. Paperless office), або еко-офіс або екологічний офіс - це робочим середовищем, де використання паперу повністю усувається або значно зменшується шляхом перетворення документів та інших матеріалів на цифровий формат. Послідовники цієї концепції стверджують, що перехід до безпаперового офісу приносить значні економічні вигоди, підвищує

²³ Європейські довірчі послуги в Україні.URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2021/07/21/7125530/> (дата звернення: 31.05.2023).

²⁴ Економічна кібернетика URL: <https://kpi.ua/glushkov-book> (дата звернення: 31.05.2023).

продуктивність, економить простір, полегшує та прискорює комунікацію та обмін інформацією, забезпечує більшу безпеку збереження особистої інформації та сприяє екологічній дбайливості. Концепція безпаперового офісу може бути розширена й на документообіг поза межами офісу.

Наразі, в Україні, стрімко розвивається система надання публічних е-послуг та електронної ідентифікації (прикладом є створено портал державних послуг «Дія» виробництва профільного міністерства, також запущено Інтегровану систему електронної ідентифікації, системно впроваджується технологія SmartID), це значно допомогло у розвитку міжнародної співпраці в даній сфері. Україна подала запит щодо взаємного визнання довірчих послуг у відповідності зі статтею 14 Регламенту eIDAS під час засідання Комітету Ради асоціації ЄС – Україна. Як наслідок - за підтримки проєкту EU4Digital Україну обрано серед країн Східного Партнерства та запрошено до участі в пілотних проєктах по створенню транскордонних систем електронному підпису (транскордонне визнання електронних підписів та засобів електронної ідентифікації). Відбір проводився на основі оцінки адаптації українського законодавства та технічної реалізації вимог у сфері електронних довірчих послуг.²⁵

Загалом сьогодні цифрові довірчі послуги в Україні включають в себе надання кваліфікованих сертифікатів для електронних підписів, які дають можливість підписувати електронні документи та інші електронні повідомлення згідно з вимогами законодавства, забезпечуючи їхню юридичну значимість. Також до цифрових довірчих послуг входить надання кваліфікованих сертифікатів для електронних печаток та автентифікації вебсайтів, які дозволяють перевіряти автентичність веб-сайтів та електронних документів.²⁶

²⁵ Цифрові трансформації в Україні. Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень,- 2020. 76 с.

²⁶ Кульчицький І., Ночва В., Олексюк Л., Приходько О., Корявець М. Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу: виклики, можливості та бар'єри. Доповідь УС ПГС Україна-ЄС. 17 с.

Експерти вважають, що одним з найважливіших досягнень у сфері цифрового розвитку України є створення Міністерства цифрової трансформації, що призвело до збільшення активності Комітету цифрової трансформації. Крім того, було запущено портал державних послуг та мобільний додаток "Дія", збільшено кількість електронних публічних послуг, розвинуто сферу електронних комунікацій і вдосконалено систему надання електронних довірчих послуг. Також було збільшено кількість ініціатив у галузі цифрової освіти та розроблено стратегію («дорожню карту») інтеграції України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу.

З метою наближення законодавства України до європейських стандартів, Верховна Рада ухвалила закон щодо підтвердження відповідності вимогам з захисту інформації інформаційних систем. Зміни до Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» стосуються підтвердження відповідності вимогам з захисту інформації ЄС для інформаційних систем. Цим документом впроваджуються вимоги стандартів системи управління інформаційною безпекою (СУІБ) для окремих категорій інформації.

Ці вимоги мають велике значення для забезпечення інформаційної та кібербезпеки в ЄС і наближають Україну до європейських стандартів. Згідно з новими поправками до Закону України "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах", підтвердження відповідності інформаційних систем вимогам з охорони інформації ЄС стає обов'язковим. Цей закон є важливим кроком у наближенні українського законодавства до європейських стандартів. Він впроваджує вимоги стандартів управління інформаційною безпекою для певних категорій інформації та забезпечує їх дотримання з метою забезпечення інформаційної та кібербезпеки в ЄС. Згідно з цим законом, комплексна система захисту інформації (КСЗІ) повинна пройти державну експертизу для підтвердження її відповідності. За виконання

встановлених умов, державні інформаційні ресурси та інформація з обмеженим доступом можуть оброблятися в системі без застосування КСЗІ.²⁷

Міжсекторна співпраця у сфері кібербезпеки в Україні відбулась завдяки створенню у 2020 року Глобального центру взаємодії в кіберпросторі - інтеграційної платформи для держави, бізнесу і навчальних інститутів як українського, так і міжнародного формату. Глобальний центр взаємодії в кіберпросторі є інноваційною інтеграційною платформою для взаємодії між державним сектором, бізнесом та навчальними закладами в сфері кібербезпеки. Його мета - створення ефективної та безпечної кіберінфраструктури, яка буде забезпечувати захист від кібератак та інших загроз в кіберпросторі.²⁸

Такий центр є важливим кроком в розвитку кібербезпеки національного та міжнародного рівня, оскільки він забезпечує координацію та співпрацю між різними секторами та державами. Він дозволяє швидко реагувати на нові загрози в кіберпросторі та розробляти ефективні та безпечні рішення для їх запобігання. Центр створений за сприяння Міністерства внутрішніх справ і НАК «Нафтогаз України».

Одним з напрямів гармонізації України з європейськими тенденціями є Цифровий транспортний коридор між Балтикою і Чорним морем є важливим кроком у розвитку логістики та електронної торгівлі в регіоні Східного партнерства. Підготовчі дії для пілотування коридору включають розробку технологічного підходу до обміну інформацією, нормативно-правової бази та організаційних механізмів, а також дорожньої карти для майбутнього пілотного проекту.

Запуск цифрового транспортного коридору допоможе покращити логістичні процеси та електронний транспортний потік даних, що забезпечить миттєвий обмін інформацією між учасниками логістичного ланцюжка. Це

²⁷ Кульчицький І., Ночва В., Олексюк Л., Приходько О., Корявець М. Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу: виклики, можливості та бар'єри. Доповідь УС ПГС Україна-ЄС. 17 с.

²⁸ ГЛОБАЛЬНИЙ ЦЕНТР ВЗАЄМОДІЇ В КІБЕРПРОСТОРІ (GC3). URL: <https://gc3.digital/> (дата звернення: 31.05.2023).

дозволить оптимізувати рух товарів та послуг і підвищити ефективність бізнесу в регіоні.

Також, Європейською Комісією розробляється комплексний Акт про цифрові послуги (Digital Services Act) - нова правова рамка, яка торкнеться прав та обов'язків учасників відносин у сфері електронної комерції, які базуються за межами ЄС.²⁹

Акт про цифрові послуги передбачає нові правила для онлайн-платформ та інших провайдерів цифрових послуг. Зокрема, цей акт розширює обов'язки онлайн-платформ у забезпеченні безпеки користувачів, включаючи боротьбу зі шкідливим вмістом, таким як дискримінація, ненависть та фальшива інформація. Також передбачається встановлення механізмів для повідомлення про шкідливий вміст та його видалення, а також встановлення процедур відповідності з обов'язковими вимогами з приводу захисту персональних даних та боротьби з кіберзлочинністю.³⁰

Гармонізація українських норм щодо цифровізації з європейськими прикладами може стати важливим кроком для розвитку інформаційного суспільства в Україні. Це означає прийняття і реалізацію законодавчих актів та політики, які відповідають кращим практикам та стандартам в ЄС, зокрема в галузі захисту персональних даних, електронної ідентифікації та електронної підпису, електронної комерції, цифрової безпеки та інших аспектів цифрової трансформації.

Це може забезпечити сприятливі умови для розвитку бізнесу та інновацій в цифровій галузі, залучення інвестицій, покращення якості життя та зручності послуг для населення. Крім того, гармонізація з європейськими стандартами може сприяти інтеграції України в європейський цифровий простір та сприяти її економічному зростанню та розвитку.

²⁹ DigitalSecurityLab/ URL: <https://dslua.org/publications/akt-pro-tsyfrovi-posluhy-dsa-ta-akt-pro-tsyfrovi-rynky-dma-novi-pidkhody-yes-do-rehuliuвання-internet-poserednykiv/>

³⁰ Цифрові трансформації в Україні. Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень, - 2020. 76 с.

РОЗДІЛ 2.

ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

2.1 Цифрові тренди. Виклики та можливості для України

Цифрові технології стали невід'ємною частиною нашого життя. За останні десятиліття, цифровий прогрес змінив спосіб, яким ми працюємо, спілкуємося та розважаємося. Технології, які раніше здавалися недосяжним майбутнім, сьогодні є реальністю. З поширенням інтернету та зростанням кількості підключених пристроїв, цифрові технології стали майже всеосяжними, незалежно від місця проживання. Україна не стала винятком від цього процесу і стикається зі своїми викликами та можливостями у цифровій епоху.

Цифрові тренди - це напрямки розвитку технологій та цифрових інструментів, що впливають на різні сфери життя, такі як бізнес, медицина, освіта, наука, комунікації тощо. Ці тренди можуть змінюватись залежно від розвитку технологій та потреб суспільства, але деякі з них є стабільними та актуальними протягом кількох років.

Деякі з основних цифрових трендів останніх років включають:

1. Штучний інтелект (AI) - розвиток інтелектуальних систем, які можуть навчатися та приймати рішення, що допомагає покращувати ефективність бізнесу та спрощувати процеси в багатьох інших сферах.
2. Інтернет речей (IoT) - підключення різних пристроїв до мережі Інтернет, що дозволяє збирати та обробляти дані для покращення якості послуг та оптимізації виробництва.
3. Блокчейн - технологія розподіленого реєстру, що дозволяє забезпечувати безпеку та надійність зберігання даних, транзакцій та інформації в цілому.

4. Віртуальна реальність (VR) та Розширена реальність (AR) - технології, що дозволяють відтворювати інтерактивне оточення та збагачувати реальний світ додатковою інформацією.
5. Хмарні технології - використання ресурсів хмари для зберігання та обробки даних, що дозволяє підвищити ефективність та доступність послуг.³¹

Цифрова трансформація - процес переходу від традиційного до цифрового бізнесу, який передбачає використання цифрових технологій для забезпечення більш ефективної роботи, оптимізації бізнес-процесів та забезпечення конкурентоспроможності на ринку.

Українські ІТ-компанії, в свою чергу, продовжують активно розробляти та впроваджувати нові цифрові продукти та послуги. Наприклад, українська компанія Grammarly, яка розробляє програмне забезпечення для перевірки граматики та стилю англійської мови, збільшила свою користувацьку базу на 30% за 2020 рік, досягнувши гарну позицію в глобальному ринку інтернет-сервісів.³²

Інша українська компанія, Jooble, що займається пошуком вакансій в інтернеті, також продемонструвала вражаючі результати. За даними компанії, її платформа використовується понад 90 млн користувачів щомісяця в 71 країні світу, а річний обсяг заявок на роботу складає 180 млн.

На мою думку, найбільшого розвитку на даному етапі отримують інтернет речей або IoT.

Всі пристрої Інтернету речей (IoT) можуть підключатися до Інтернету або інших самостійно працюючих датчиків, об'єднуючись в одну систему для обміну даними. Іншими словами, обладнання для IoT - це предмети або системи, які підключені до Інтернету та взаємодіють між собою, керуючись з одного розумного центру.

³¹ Жураковський Б.Ю., Зенів І.О. Навчальний посібник. Технології інтернету речей. Київ: 2021. 271с.

³² Українська ІТ-компанія Grammarly назавжди переходить до віддаленої роботи у гібридному форматі - ІТС.ua. URL: <https://itc.ua/news/ukraincka-it-kompaniya-grammarly-nazavzhdi-perehodit-do-viddalenoj-roboti-u-gibridnomu-formati/> (дата звернення: 31.05.2023).

IoT базується на різних технологіях, таких як Wi-Fi для підключення до локальної мережі, радіочастотна ідентифікація (RFID) і методи для вимірювання, передачі та обробки даних.

Інтернет речей ґрунтується на різноманітних технологіях, що складають IoT-технологію. Ці технології включають підключення до локальних мереж Wi-Fi, радіочастотну ідентифікацію, а також процеси вимірювання, передачі та обробки даних.

Під час проходження виробничої практики у компанії Ромсат, яка є оптовий постачальник мережевих та комутаційних пристроїв в Україні, а також оператор обладнання для проєктів IoT. Я ознайомила з особливостями та різноманіттям обладнання, яке використовують у побуті, державних структурах та на приватних підприємствах. «Ромсат» працює зі світовими брендами інтернет речей, такими як: Aqara, BRON, Atiko, Axioma, LINK, Tektelic та MikroTik.

Компанія займається розробкою цікавих рішень для таких галузей, як "Розумний дім", "Розумне місто", аграрний, медичний та промисловий сектори. У наш час, в усіх цих галузях широко використовуються IoT-пристрої. Застосування інтернету речей у сучасному світі має безмежні можливості, починаючи від систем безпеки, розумних домів, логістики та "Розумних міст", і закінчуючи нововведеннями у медицині, промисловості та сільському господарстві. Наша компанія, "Ромсат", за останні роки презентувала українським споживачам можливості бездротової технології LoRaWAN, яка дозволяє передавати дані невеликого обсягу на великі відстані. Ми поєднали цю технологію з "розумними лічильниками" та програмними додатками, що дозволяють операторам водопостачання використовувати "Smart Water Metering" - інноваційний інструмент автоматизації обліку та комплексного аналізу. Команда-Ромсат разом з місцевими інтеграторами виконала планування архітектури мережі базових станцій LoRaWAN Tektelic, встановила понад 1000 лічильників води Axioma W1 в технічних приміщеннях

багатоквартирних будинків і впровадила аналітичну платформу Cloud IoT Mainhive.³³

Найбільш поширені сфери використання IoT інтернет речей:

1. Домашній ринок: Домашні пристрої IoT стають все популярнішими, зокрема системи безпеки, освітлення та термостати. Це дає змогу віддалено керувати своїм домом, знижувати витрати на енергію та збільшувати комфорт.
2. Промисловий ринок: IoT-технології забезпечують збільшення продуктивності та зниження витрат на підприємствах. Наприклад, у виробництві використовуються датчики, які забезпечують моніторинг стану обладнання та автоматизацію процесів.
3. Медичний ринок: Використання IoT-технологій в медицині дає можливість покращити якість діагностики та лікування пацієнтів, а також зменшити витрати на охорону здоров'я. Наприклад, IoT-пристрої можуть відслідковувати показники здоров'я та надавати ці дані медичному персоналу в режимі реального часу.
4. Транспортний ринок: IoT-технології дають змогу забезпечувати більш ефективне управління транспортними потоками та покращувати безпеку на дорогах. Наприклад, IoT-пристрої можуть відслідковувати стан автомобілів, моніторити швидкість та рух транспортних потоків, а також передавати водіям рекомендації щодо маршруту, що дозволяє покращити швидкість руху та зменшити затори.³⁴

На сьогоднішній день в Україні розробляються та впроваджуються IoT-рішення в різних сферах, проте цей процес знаходиться ще на ранніх етапах. Згідно з даними статистичного порталу Statista, у 2020 році обсяг світового ринку IoT-рішень становив 742 мільярдів доларів, що на 22,3% більше, ніж у попередньому році. У той же час, за даними IDC, обсяг ринку IoT-рішень в

³³ Romsat.ua | Обладнання IoT. Romsat. URL: <https://romsat.ua/obladnannya-iot/> (дата звернення: 31.05.2023).

³⁴ Остапенко В.І. Дослідження впливу цифровізації на реальний сектор економіки України. Київ: Києво-Могилянська академія, 2022. 56 с.

Україні у 2020 році склав 82 мільйони доларів, що на 18,8% більше, ніж у 2019 році.³⁵

Згідно з дослідженням "IoT в Україні" від компанії PwC Ukraine, проведеному в 2019 році серед 50 українських компаній, 26% вже використовують IoT-технології або планують їх впровадження. Найбільше розвитку IoT-технологій спостерігається в секторах промисловості (29%), транспорту та логістики (25%), а також в галузі роздрібної торгівлі (15%). У цій же дослідженні було виявлено, що 56% компаній розглядають IoT-технології як засіб зниження витрат, а 47% – як інструмент для покращення якості продукту чи послуги.³⁶

У 2021 році в Україні відзначили кілька успішних випадків впровадження IoT-технологій. Зокрема, компанія SoftServe разом зі своїм клієнтом Ford підвищила ефективність виробництва на 40% за допомогою IoT-рішення, що дозволило зменшити витрати на електроенергію та уникнути зупинок лінійки виробництва.³⁷

Наприклад, компанія "Укргазвидобування" впровадила IoT-систему моніторингу бурових установок, що дозволило підвищити їх ефективність та безпеку роботи. Крім того, компанія "Енергодіагностика" розробила та впровадила IoT-систему моніторингу стану електроустановок, яка дозволяє виявляти проблеми на ранніх стадіях та запобігати аварійним ситуаціям.

Загалом, впровадження IoT-технологій в Україні продовжує активно розвиватися, та показує свій потенціал для підвищення ефективності та конкурентоспроможності різних галузей економіки.³⁸

Найближчим часом «розумними» стануть не лише міста, компанії, транспорт, будинки, а й цілі держави. Вже існують великі програми по Smart Government, наприклад у Сингапурі.

³⁵ Жураковський Б.Ю., Зенів І.О. Навчальний посібник. Технології інтернету речей. Київ: 2021. 271с.

³⁶ Жураковський Б.Ю., Зенів І.О. Навчальний посібник. Технології інтернету речей. Київ: 2021. 271с.

³⁷ 24. Кількість підключених пристроїв IoT URL: <https://internetua.com/zvit-kilkist-pidkluacsenih-pristroyiv-iot-zrosla-na-18-do-14-4-milyardiv-po-vsomu-svitu> (дата звернення: 31.05.2023).

³⁸ Остапенко В.І. Дослідження впливу цифровізації на реальний сектор економіки України. Київ: Києво-Могилянська академія, 2022. 56 с.

Також, одним з викликів для України є боротьба з кіберзагрозами. Заданими Національного кіберцентру Мінцифри, у 2020 році було зафіксовано більше 110 тисяч кібератак на державні, бізнесові та громадські ресурси в Україні. Це свідчить про необхідність підвищення кібербезпеки в країні та активну роботу з цим питанням.³⁹

Цифрова трансформація може включати в себе впровадження нових цифрових технологій, таких як інтернет речей, штучний інтелект, аналітика даних, хмарні рішення тощо, а також зміну бізнес-моделі компанії. Основна мета цифрової трансформації полягає в тому, щоб забезпечити більш ефективну роботу, зробити продукцію та послуги більш доступними та зручними для клієнтів, а також збільшити конкурентоспроможність компанії.

Україна також проводить цифрову трансформацію своєї економіки та промисловості, зокрема через розвиток цифрової інфраструктури та підтримку інноваційних проектів. Наприклад, уряд України впроваджує проект "Дія" з метою цифрової трансформації державного управління та поліпшення доступності державних послуг для громадян та бізнесу. Також в Україні діє програма "Дія.Сіті", яка передбачає розробку та впровадження цифрових рішень в міському середовищі, зокрема, забезпечення доступу до безкоштовного Wi-Fi та розвиток електронного урядування в містах.

Також важливим кроком в цифровізації світу стали робробки Starlink. Starlink - це супутникова мережа Інтернету, розроблена компанією SpaceX Ілона Маска. Її головною метою є забезпечення доступу до ширококутового Інтернету в регіонах, де немає стабільного підключення через традиційні мережі.

У 2022 році Starlink почав активно розгортатися по всьому світу, включаючи Україну. Використання Starlink в Україні надає можливість мешканцям віддалених сіл та районів отримати стабільний та швидкий Інтернет. Це особливо важливо для місцевих жителів, які раніше не мали

³⁹ В Україні відкрили Кіберцентр UA30, який захищатиме державу від кібератак. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/v-ukraini-vidkrili-kibersentr-ua30-yakiy-zakhishchatime-derzhavu-vid-kiberatak> (дата звернення: 31.05.2023).

доступу до широкосмугового з'єднання та інших послуг, що надаються Інтернетом. Це відкриває нові можливості для освіти, бізнесу та розвитку громад.

Російське вторгнення в Україні 2022 року супроводжувалося проблемами зі зв'язком у багатьох населених пунктах. В лютому 2022 року Михайло Федоров, Міністр цифрової трансформації України, звернувся до Ілона Маска, голови компанії SpaceX, з проханням надати Україні станції Starlink.

Американський підприємець швидко відреагував, відкривши доступ до мережі Starlink для України. Лише за кілька днів після цього до Києва було доставлено першу партію терміналів. Фонд "Повернись живим" став першим українським користувачем Starlink, і цей крок відкрив шлях для використання супутникового Інтернету в Україні.

Українці використовували технологію Starlink як основний та резервний зв'язок для Збройних Сил України, забезпечуючи неперервний доступ до мережі для критичної державної інфраструктури та швидко відновлюючи зв'язок в районах, де він став недоступним через військові дії або окупацію. Наприклад, після російської окупації Чернігівської області, місцевий провайдер відновив Інтернет-зв'язок за допомогою одного терміналу. На "Азовсталі" Starlink дозволяв батальйону "Азов" підтримувати зв'язок та проводити прес-конференції, а під час ракетного обстрілу у Вінниці завдяки Starlink вдалося зберегти зв'язок та доступ до Інтернету незважаючи на дії російської армії.

Варто відзначити, що мережа Starlink від SpaceX проявила високу стійкість до кібератак під час війни в Україні. Усі спроби окупантів зламати супутниковий зв'язок за допомогою радіоелектронної боротьби були безуспішними. Це свідчить про високу надійність Starlink. Навіть президент України Володимир Зеленський використовує Starlink, особливо під час

спілкування з політичними лідерами. Це свідчить про те, що вже з перших днів або навіть тижнів війни Starlink став надзвичайно важливим для України.⁴⁰

Незважаючи на важку ситуацію в Україні через військову агресію РФ, країна активно розвиває галузь генеративного штучного інтелекту (ГШІ). ГШІ охоплює широкий спектр технологій, які базуються на використанні штучного інтелекту для створення нових і творчих матеріалів, текстів, зображень, звуків та інших типів контенту.

Також в Україні проводяться дослідження з використання ГШІ в медицині, фінансах, автоматизації бізнес-процесів та інших сферах. Деякі українські компанії вже успішно впроваджують генеративний штучний інтелект у своїх продуктах і послугах.

Штучний інтелект (ШІ) відіграє важливу роль в галузі електронної комерції (eCommerce) і має широкі застосування. Нижче наведено деякі з них:

1. Персоналізований маркетинг: ШІ може аналізувати великі обсяги даних про покупців, їхній поведінку, вподобання та покупки. За допомогою цих даних ШІ допомагає підібрати персоналізовані рекомендації, пропозиції та акції, що сприяє покращенню взаємодії з клієнтами і збільшенню конверсії.
2. Чат-боти та віртуальні помічники: Використання ШІ дозволяє створювати чат-ботів та віртуальних помічників, які можуть взаємодіяти з клієнтами, надавати підтримку, відповідати на запитання та допомагати при виборі товарів або послуг. Це покращує якість обслуговування та забезпечує швидкий доступ до інформації.
3. Прогнозування та аналіз попиту: ШІ може аналізувати дані про покупки, тренди ринку та інші фактори для прогнозування попиту на товари та послуги. Це допомагає підприємствам управляти запасами, планувати виробництво та оптимізувати стратегію ціноутворення.

⁴⁰ Як Україна використовує та адаптує Starlink в умовах війни. Root Nation. URL: <https://root-nation.com/ua/articles-ua/internet-ua/ua-yak-ukraina-vikoristovue-ta-adaptue-starlink-v-umovah-viyni/> (дата звернення: 31.05.2023).

4. Покращений пошук та фільтрація: ШІ дозволяє створювати потужні алгоритми пошуку та фільтрації, що допомагають клієнтам швидко знайти потрібний товар серед великого асортименту.⁴¹

Веб 3.0 і концепція Метавсесвіт, в Україні розглядаються як перспективні напрямки розвитку сучасного інтернет-простору. Веб 3.0 описує новий етап розвитку Інтернету, який характеризується більш інтелектуальним, персоналізованим та інтерактивним досвідом користувачів.

В Україні, як і в багатьох інших країнах, існує активний інтерес до впровадження концепцій Веб 3.0 та Мети. Ці напрями мають потенціал впливати на різні сфери, включаючи електронну комерцію, освіту, медіа, фінанси та багато інших.

Україна зробила певні кроки для створення благоприятного середовища для розвитку інновацій та використання передових технологій в електронній комерції та інших галузях. Уряд України активно сприяє цьому процесу шляхом прийняття відповідних регуляторних актів, стимулювання інвестицій у технологічні стартапи та сприяння інноваційним проектам.

Приватний сектор також вносить вагомий вклад у розвиток електронної комерції та використання передових технологій. Багато українських компаній активно впроваджують цифрові рішення та інноваційні підходи в свою діяльність, спрямовані на поліпшення користувацького досвіду та ефективність бізнес-процесів.

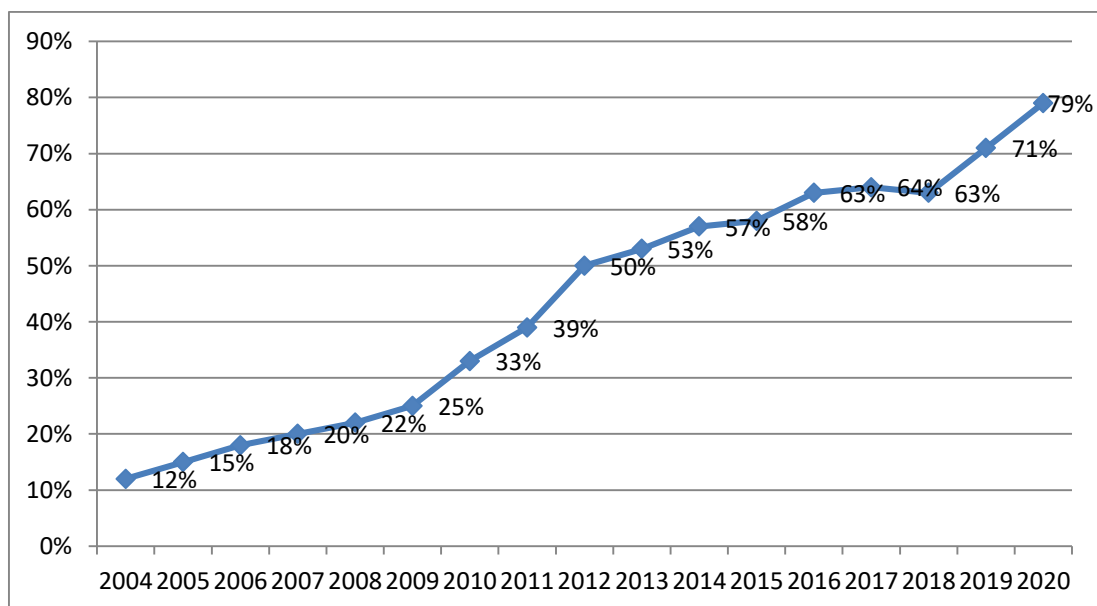
Цифровізація в Україні набирає обертів завдяки зацікавленості народу у прогресі. За даними Міжнародного союзу зв'язку, кількість людей, що користуються Інтернетом у світі, зросла з 16,6% у 2005 році до 59,5% у 2020 році. У той же час, український ринок інтернет-користувачів зрос на 11,7% у 2020 році порівняно з попереднім роком, досягнувши 20,5 млн користувачів, що становить 49,2% населення України.

⁴¹ Економічна правда. Як бізнес може використовувати штучний інтелект. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/8/699875/> (дата звернення: 31.05.2023).

Крім того, український ринок цифрових продуктів та послуг також демонструє зростання. За даними аналітичної компанії IDC, у 2020 році ринок цифрових продуктів та послуг в Україні зрос на 21,3%, досягнувши 3,7 млрд доларів. Зокрема, ринок хмарних послуг зріс на 30%, ринок програмного забезпечення – на 18%, а ринок послуг з підтримки та обслуговування ІТ-інфраструктури – на 23%. Ці дані свідчать про потужний розвиток цифрової економіки в Україні та високий потенціал ринку для подальшого зростання.

Проте, на жаль, Україна залишається однією з країн, яка має низький показник індексу цифрової готовності, що складає всього 0,37 за шкалою від 0 до 1, за даними останнього звіту Міжнародного союзу зв'язку. Це свідчить про потребу в подальших зусиллях для розвитку цифрової інфраструктури та підвищення рівня цифрової компетентності населення.

Застосування сучасних технологій та розвиток цифрової інфраструктури дозволяє ефективно працювати з даними та забезпечити якість послуг. За даними Держстату, у 2020 році більша частина населення України користувалися Інтернетом. При цьому більшість користувачів Інтернету складають молодь віком від 16 до 24 років (92,9%), що свідчить про зростання популярності Інтернету серед молоді.⁴²

⁴² Результати цифрової трансформації в регіонах України. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/rezultati-tsifrovoi-transformatsii-v-regionakh-ukraini-1> (дата звернення: 31.05.2023).

Рисунок 1.1. Динаміка зростання користувачів Інтернетом в Україні

Джерело: розроблене автором на основі Дослідження newage. 2022: digital-ринок України – newage. - digital advertising agency. newage. - digital advertising agency. URL: <https://newage.agency/uk/blog-uk/doslidzhennya-newage-2022-digital-rinok-ukraini/> (дата звернення: 31.05.2023).

Також станом на кінець 2020 року українські оператори зв'язку запустили мережі п'ятого покоління (5G) в деяких містах України. Введення 5G дозволить забезпечити вищу швидкість передачі даних, низьку затримку і підвищену стабільність зв'язку. Це відкриває нові можливості для впровадження інноваційних цифрових рішень в різних сферах, таких як медицина, освіта, транспорт та інші.⁴³

Загалом, можна стверджувати, що цифрові тренди в Україні прогресують, хоча темпи цього розвитку все ще потрібно прискорювати. Для того, щоб країна змогла використовувати всі можливості, які пропонує цифрова економіка, необхідно створювати сприятливе середовище для бізнесу, залучати інвестиції в цифрові технології та забезпечувати якісну освіту в галузі ІТ.

До повномасштабного вторгнення Росії на територію України 24 лютого, в країні проживало 34,5 мільйона осіб у віці від 14 до 70 років (без врахування жителів тимчасово окупованих районів Донецької та Луганської областей та Криму). З них 86% користувались Інтернетом, що становить 29,7 мільйона українців.

Проте після 24 лютого ситуація змінилась, багато українців переїхали в інші регіони країни або за кордон. Крім того, частина наших співвітчизників опинилась під окупацією. За даними Міністерства реінтеграції станом на 11 травня 2022 року, внаслідок війни переїхали в межах України 8 мільйонів осіб.

Російська військова агресія суттєво змінила усі сфери життя українців, включаючи нашу поведінку в цифровому просторі. Наприклад, у березні українці стали активніше читати новини, з 20 найпопулярніших веб-сайтів 7

⁴³ Економічна правда. Мобільні оператори: Запуску 5G в Україні варто очікувати не раніше 2022 року. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/11/20/668218/> (дата звернення: 31.05.2023).

належать суспільно-політичним ЗМІ, а ще два (Телеграм і YouTube) використовуються для отримання новин.⁴⁴

Назва	Охоплення	Назва	Охоплення
google.com	93%	next.privat24.ua	28%
youtube.com	73%	sinoptik.ua	27%
wikipedia.org	53%	rozetka.com.ua	25%
facebook.com	51%	news.obozrevatel.com	25%
telegram.org	38%	unian.net	25%
ukr.net	38%	prom.ua	24%
pravda.com.ua	32%	privatbank.ua	24%
olx.ua	28%	nv.ua	23%
instagram.com	28%	24tv.ua	21%
tsn.ua	28%	ukrinform.ua	20%

Таблиця 2.1. Найпопулярніші сайти у 2022 році в Україні

Джерело розроблено автором на основі Дослідження newage. 2022: digital-ринок України – newage. - digital advertising agency. newage. - digital advertising agency. URL: <https://newage.agency/uk/blog-uk/doslidzhennya-newage-2022-digital-rinok-ukraini/> (дата звернення: 31.05.2023).

Якщо говорити про застосунки, то у 2022 році користувачів найбільший приріст користувачів в Дії, Монобанку та Google pay.

⁴⁴ Дослідження newage. 2022: digital-ринок України – newage. - digital advertising agency. newage. - digital advertising agency. URL: <https://newage.agency/uk/blog-uk/doslidzhennya-newage-2022-digital-rinok-ukraini/> (дата звернення: 31.05.2023).

Назва	Охоплення	Приріст	Назва	Охоплення	Приріст
1. Chrome	99%	-	11. Messenger	75%	+1%
2. Gmail	99%	-	12. VpnDialogs	71%	new
3. YouTube	98%	+2%	13. Google Pay	64%	+20%
4. Viber	98%	-	14. Нова Пошта	60%	+9%
5. Facebook	96%	+1%	15. Monobank	54%	+12%
6. Google Maps	94%	-	16. OLX	53%	+2%
7. Telegram	93%	+4%	17. TikTok	48%	+7%
8. Дія	84%	+13%	18. Мій Київстар	47%	-
9. Instagram	80%	+1%	19. WhatsApp	47%	-
10. Privat24	80%	+4%	20. YT Music	45%	new

Таблиця 2.2 Найпопулярніші за стосунки у 2022 році в Україні

Джерело розроблено автором на основі Дослідження newage. 2022: digital-ринок України – newage. - digital advertising agency. newage. - digital advertising agency. URL: <https://newage.agency/uk/blog-uk/doslidzhennya-newage-2022-digital-rinok-ukraini/> (дата звернення: 31.05.2023).

Щодо Дії, то можна сказати, що саме цей застосунок відкрив для українців можливості світу цифровізації. Тільки три роки тому Україна починала свій шлях «цифровізованої країни».

Сьогодні Дія – це застосунок, яким користуються 18,7 млн українців і який повністю змінив уявлення про взаємодію держави і громадян. За 3 роки у застосунку було запущено 14 цифрових документів та понад 25 послуг.⁴⁵

⁴⁵ Дослідження newage. 2022: digital-ринок України – newage. - digital advertising agency. newage. - digital advertising agency. URL: <https://newage.agency/uk/blog-uk/doslidzhennya-newage-2022-digital-rinok-ukraini/> (дата звернення: 31.05.2023).

Цифрові документи стали надзвичайно популярними в Україні. Країна стала першою у світі, де цифровий паспорт має таку ж юридичну силу, як паперовий або пластиковий варіант.

Загалом в Дії, мобільному застосунку, українці використовують 4,7 мільйона ID-карток, 12,2 мільйона закордонних паспортів та 6,6 мільйона водійських посвідчень.

Україна є четвертою країною в Європі, де введені цифрові водійські права. Водії можуть легко сплатити штрафи за кілька кліків або поділитися автомобілем з родичами або знайомими, щоб техпаспорт з'явився в Дії. За весь період існування Дії було сплачено штрафів на суму понад 400 мільйонів гривень і автомобілі було поділено понад 100 тисяч разів.⁴⁶

Внаслідок війни Міністерство цифрової трансформації (Мінцифра) змінило свої пріоритети. У перших тижнях після повномасштабного вторгнення було запущено спеціальний сервіс «Документ, який надавав комплексну допомогу внутрішньо переміщеним особам під час воєнного стану. Цей сервіс став одним з найбільш актуальних. Близько 1,4 мільйона людей подали заявки на отримання довідки та грошової допомоги для внутрішньо переміщених осіб через Дію.

Також був розроблений чатбот «Ворог, який став потужним інструментом народної розвідки. Понад 455 тисяч осіб передали інформацію про окупантів та колаборантів за допомогою цього чатбота.

Через Дію стало можливим подати заяву про пошкоджене майно. Розробники отримали понад 325 тисяч заявок через мобільний додаток та портал. Крім того, була запущена програма «Оселя, яка забезпечувала доступні кредити на житло. Близько 800 українців, включаючи військових, медиків, педагогів та науковців, отримали кредити на загальну суму понад 1 мільярд гривень.

⁴⁶ Державні послуги онлайн. Державні послуги онлайн. URL: <https://plan2.diia.gov.ua/> (дата звернення: 31.05.2023).

Ще одним важливим інструментом для підтримки армії та економіки стали військові облігації, які були доступні через Дію. За чотири місяці роботи послуги, українці придбали понад 347 тисяч облігацій на суму 346 мільйонів гривень.⁴⁷

То ж, на мою думку, Україна має великий потенціал для розвитку сфери цифрових технологій, проте на шляху до досягнення успіху стоять певні виклики. Один з найбільших викликів - це брак кваліфікованих фахівців у сфері ІТ та цифрових технологій. Згідно з дослідженнями, в Україні зараз відсутні до 80 тисяч фахівців у галузі ІТ. Для розв'язання цього питання потрібно розробити ефективну систему підготовки та перепідготовки фахівців, а також залучати талановитих молодих людей до сфери ІТ.

Також важливо забезпечити швидке та надійне Інтернет-з'єднання у всіх регіонах країни, зокрема у сільській місцевості. Це стане передумовою для впровадження Інтернету речей та інших цифрових технологій.

Однак, не дивлячись на ці виклики, Україна має великий потенціал для розвитку цифрової економіки та впровадження нових технологій. Зокрема, Україна має високопродуктивні ІТ-компанії, талановитих розробників та підтримку уряду у розвитку цифрової економіки. Україна також має можливість стати інноваційним лідером в галузі Інтернету речей, враховуючи великий попит на цифрові рішення та продукти в цій галузі. Для цього необхідно створити сприятливе середовище для розвитку стартапів та малого та середнього бізнесу, які займаються розробкою та впровадженням IoT-технологій. Отже, Україна має великий потенціал у галузі IoT-технологій та може стати одним з лідерів в цій галузі. Однак, для цього необхідно розвивати сприятливе середовище для стартапів та малих та середніх підприємств, залучати іноземні інвестиції та співпрацювати з провідними світовими компаніями, розвивати освіту та підготовку фахівців, а також забезпечувати високий рівень кібербезпеки.

⁴⁷ Проекти | Міністерство цифрової трансформації України. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/projects> (дата звернення: 31.05.2023).

2.2 Наявні здобутки політики цифрового розвитку в Україні як підґрунття до Євроінтеграції

У сучасному світі цифрові технології стали одним з основних напрямків розвитку економіки та суспільства. Це не тільки змінює спосіб життя людей, але й змінює спосіб функціонування держави та бізнесу. Україна не залишається осторонь цього процесу і активно розвиває політику цифрового розвитку країни.

Один з ключових напрямків цієї політики - підготовка України до євроінтеграції в сфері цифрових технологій. У цьому розділі будуть проаналізовані наявні здобутки політики цифрового розвитку в Україні, які можуть служити підґрунтям для успішної євроінтеграції. Також будуть розглянуті свіжі цифрові дані та графіки, що ілюструють досягнення України в цьому напрямку.

Наявні здобутки політики цифрового розвитку в Україні Одним з ключових завдань політики цифрового розвитку в Україні є забезпечення доступу населення до Інтернету. За останні роки Україна здійснила значні кроки в цьому напрямку. За даними Мінцифри, на початку 2021 року понад 60% населення має доступ до Інтернету, що становить більше 25 млн осіб. Також було створено програму "Високошвидкісний Інтернет в кожную сільську місцевість", завдяки якій було забезпечено доступ до Інтернету для понад 4,5 тис.⁴⁸

В ряді секторів економіки Україна вже має успішні приклади впровадження цифрових технологій. Наприклад, в сільському господарстві впроваджуються системи моніторингу ґрунту та рослин за допомогою IoT-пристроїв та супутникової зв'язку, що дозволяє знизити витрати на зрошення та добрива та підвищити врожайність.

Також впровадження цифрових технологій сприяє розвитку електронної комерції в Україні. За даними Євростату, у 2020 році обсяг електронної

⁴⁸ Економічна правда. Мобільні оператори: Запуску 5G в Україні варто очікувати не раніше 2022 року.
Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/11/20/668218/> (дата звернення: 31.05.2023).

комерції в Україні збільшився на 34% порівняно з попереднім роком. При цьому більшість покупок здійснюється через мобільні пристрої, що свідчить про активне використання сучасних технологій.

Ще одним важливим напрямом розвитку цифрової економіки є фінтех-сектор. Україна має значний потенціал для розвитку цього сектору, особливо у зв'язку зі зростанням кількості користувачів електронних платіжних систем та онлайн-банкінгу.

Зокрема, в Україні працює декілька успішних фінтех-стартапів, які використовують сучасні технології для надання фінансових послуг, таких як переказ грошей, кредитування та страхування. За даними Національного банку України, обсяги платежів через електронні платіжні системи в 2020 році зросли на 56% порівняно з попереднім роком, що свідчить про зростаючу популярність цифрових фінансових послуг.⁴⁹

За результатами дослідження, проведеного Асоціацією ІТ-компаній України (АІТУ), у 2020 році сектор ІТ в Україні збільшив свій обсяг до 5,6 млрд доларів, що є на 20% більше порівняно з попереднім роком. Розробники програмного забезпечення, аутсорсингові компанії та інші ІТ-підприємства України продовжують займати лідерські позиції на світовому ринку, що створює хорошу основу для подальшого розвитку цифрових технологій в країні.⁵⁰

Одним з важливих кроків у напрямку цифрової інтеграції України є створення національної програми "Дія", яка запущена в 2020 році з метою спрощення доступу громадян до державних електронних послуг. За перший рік програма зареєструвала понад 1,7 млн користувачів та більше 15 млн успішних виконаних операцій. Такий успіх програми свідчить про те, що

⁴⁹ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ/Ситник І., Васильчук І., Колодізев О., Вжитинська К., Кузьміна О., Смоляк В. Том 6 (47), Київ. 2022. 50 с.

⁵⁰ Дослідження Do IT Like Ukraine URL: <https://itukraine.org.ua/it-reports-do-it-like-ukraine.html> (дата звернення: 31.05.2023).

Україна має потенціал для ефективного впровадження цифрових технологій в державний сектор.⁵¹

Ще одним важливим кроком в напрямку цифрової інтеграції України є створення "Трембіти" - системи обміну даними між державними реєстрами, яка є аналогом естонського продукту X-Road. Запуск "Трембіти" в 2020 році став важливим кроком до створення єдиного електронного сервісу для державного сектору, що забезпечить швидкий та безпечний обмін даними між різними відомствами та організаціями.⁵²

За останні роки Україна зробила значний крок у розвитку технологій. Першим кроком у реалізації масштабних реформ було створення Офісу з розробки та реформування електронного урядування України (далі – Офіс ЄДЕ). За період з 2015 по 2019 роки Офіс ЄДЕ провів 1028 експертиз законодавчих актів та розробив 417 проектів нормативних документів, пов'язаних з електронним урядуванням.

Однією з найважливіших ініціатив Офісу ЄДЕ стала створення системи "Дія" – цифрової інфраструктури, що об'єднує державні реєстри та інші сервіси, які потрібні громадянам та бізнесу. Станом на 2021 рік в системі "Дія" було зареєстровано 11 мільйонів активних користувачів, які можуть здійснювати понад 5000 різних послуг. За період з 2015 по 2021 рік кількість послуг, які можна отримати за допомогою системи "Дія", зросла більш ніж вдвічі.

Другим важливим напрямком розвитку цифрової держави став розвиток електронного документообігу. У 2019 році було прийнято Закон "Про електронні документи та електронний документообіг", який стимулює використання електронних документів в усіх сферах життя. За останні роки

⁵¹ Державні послуги онлайн. Державні послуги онлайн. URL: <https://plan2.diia.gov.ua/> (дата звернення: 31.05.2023).

⁵² Чукут С. А., Загвойська О.В., Цимбаленко Я. Ю. Навчальний посібник/ Основи електронного урядування/ Київський політехнічний інститут імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО.,2022, 268 с.

кількість електронних документів, що обробляються в системі "Дія", зросла з 27,7 мільйонів в 2016 році до 168,9 мільйонів у 2020 році.⁵³

Одним з важливих кроків до інтеграції є розвиток українського eCommerce до європейського ринку є прийняття відповідного законодавства. У 2020 році Україна прийняла закон "Про електронну комерцію", який встановлює правила для проведення електронних торгів та захисту прав споживачів. Закон також визнає електронні підписи та електронні документи, що сприяє розвитку електронної торгівлі та зменшенню бюрократичних перешкод.⁵⁴

Іншим важливим кроком до інтеграції українського eCommerce до європейського ринку є розвиток електронної платіжної інфраструктури та впровадження безконтактних технологій оплати. Україна вже має кілька провідних платіжних систем, таких як Portmone, LiqPay, EasyPay, які надають можливість проводити онлайн-платежі.

Загалом, розвиток eCommerce в Україні може стати важливим чинником до інтеграції країни до європейського рівня. Інтернет-торгівля не тільки сприяє розвитку бізнесу, але й сприяє збільшенню внутрішнього споживання та відкриває нові можливості для малого та середнього бізнесу.

За даними Statista, ринок eCommerce в Україні показував стабільне зростання в останні роки до початку повномасштабного вторгнення. Його обсяги виглядали так (у млн доларів США). Проте вже у 2022 році на тлі війни обсяги просіли майже у 12 разів і склали всього 295,85 млн доларів США. При цьому просідання спостерігається у всіх сферах, особливо в сегментах моди, меблів, іграшок і хобі, краси та здоров'я, електроніки тощо.⁵⁵

⁵³ Державні послуги онлайн. Державні послуги онлайн. URL: <https://plan2.diia.gov.ua/> (дата звернення: 31.05.2023).

⁵⁴ Чукут С. А., Загвойська О.В., Цимбаленко Я. Ю. Навчальний посібник/ Основи електронного урядування/ Київський політехнічний інститут імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО.,2022, 268 с.

⁵⁵ Чукут С. А., Загвойська О.В., Цимбаленко Я. Ю. Навчальний посібник/ Основи електронного урядування/ Київський політехнічний інститут імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО.,2022, 268 с.

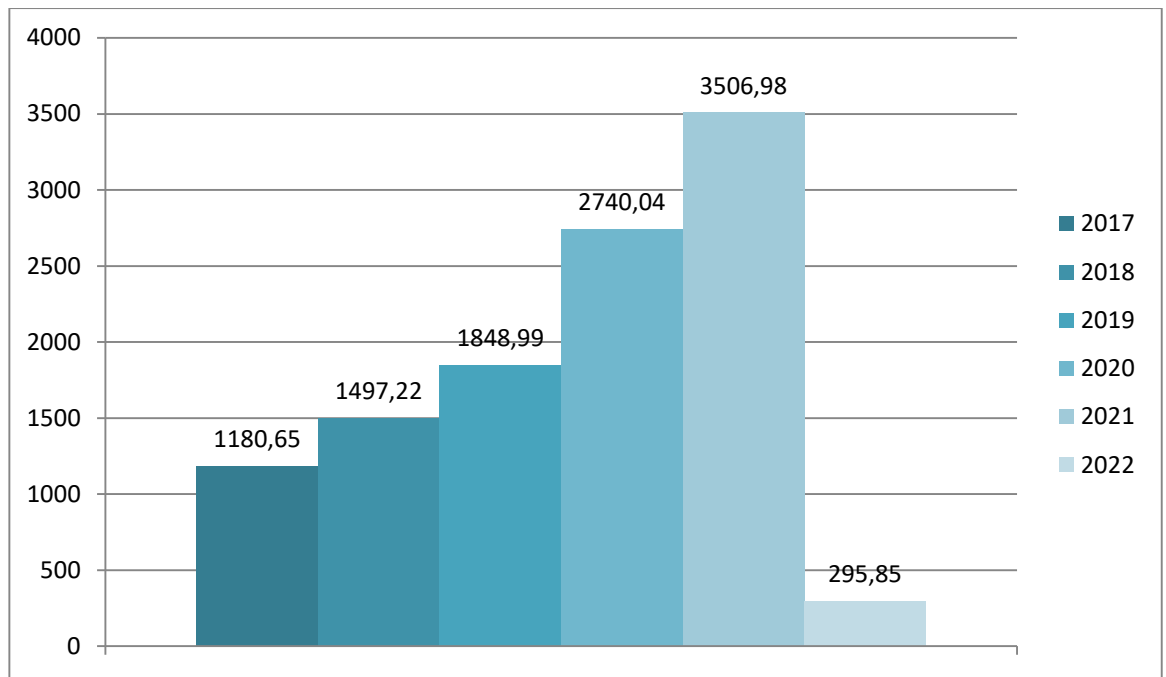

Рисунок 2.3. Динаміка розвитку eCommerce в Україні за 2017-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі Роман І. Як змінився ринок eCommerce в Україні у 2022 році - Elit-Web. elit-web.ua. URL: <https://elit-web.ua/ua/blog/kak-izmenilsja-rynok-ecommerce-v-ukraine-v-2022-godu> (дата звернення: 31.05.2023).

Однак, для досягнення повної інтеграції до європейського ринку, Україна повинна продовжувати працювати над покращенням законодавчої бази в галузі eCommerce, забезпеченням безпеки та захисту споживачів, а також підвищенням кваліфікації кадрів в цій сфері.⁵⁶

У цьому контексті важливо визнати, що успішний розвиток eCommerce в Україні залежить не тільки від зусиль уряду, але й від активної участі приватного сектору та самих споживачів. Важливо забезпечувати належну інфраструктуру для електронної торгівлі, підвищувати цифрову грамотність серед населення та сприяти розвитку електронного платіжного ринку.⁵⁷

Загалом, розвиток eCommerce в Україні має великий потенціал для забезпечення економічного зростання та підвищення рівня життя населення, а

⁵⁷ Роман І. Як змінився ринок eCommerce в Україні у 2022 році - Elit-Web. elit-web.ua. URL: <https://elit-web.ua/ua/blog/kak-izmenilsja-rynok-ecommerce-v-ukraine-v-2022-godu> (дата звернення: 31.05.2023).

також для інтеграції країни до європейського ринку. Продовження роботи в цьому напрямку є важливим завданням для держави та приватного сектору.⁵⁸

Також важливим досягненням є створення системи "Прозоро" – електронної платформи, що забезпечує публічний доступ до даних про державні закупівлі та контракти. За даними Прозоро, у 2020 році через цю систему проведено більше 400 тисяч процедур закупівель, загальна вартість яких склала більше 500 мільярдів гривень. Більшість закупівель була проведена електронним шляхом, що значно зменшує можливість корупції та забезпечує прозорість та відкритість у державних закупівлях.⁵⁹

За даними Прозоро, впровадження системи вже принесло багато позитивних результатів. Наприклад, у 2018 році ціни на закупівельні товари та послуги впали на 12% порівняно з 2017 роком, завдяки чому держава заощадила понад 10 мільярдів гривень. Також вдалося знизити кількість неякісних та недоставлених товарів та послуг.⁶⁰

Також, з огляду на те, що Європейський Союз має одні з найвищих стандартів захисту персональних даних, Україна також повинна забезпечити відповідність її законодавства з цих питань стандартам ЄС.

⁵⁸ Чукут С. А., Загвойська О.В., Цимбаленко Я. Ю. Навчальний посібник/ Основи електронного урядування/ Київський політехнічний інститут імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО.,2022, 268 с.

⁵⁹ Головна | Prozorro. Головна | Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/news/z-24-lyutogo-v-ukrayini-provely-94-tysyachi-tenderiv-na-prozorro-na-120-mlrd-grn> (дата звернення: 31.05.2023).

⁶⁰ Головна | Prozorro. Головна | Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/news/z-24-lyutogo-v-ukrayini-provely-94-tysyachi-tenderiv-na-prozorro-na-120-mlrd-grn> (дата звернення: 31.05.2023).

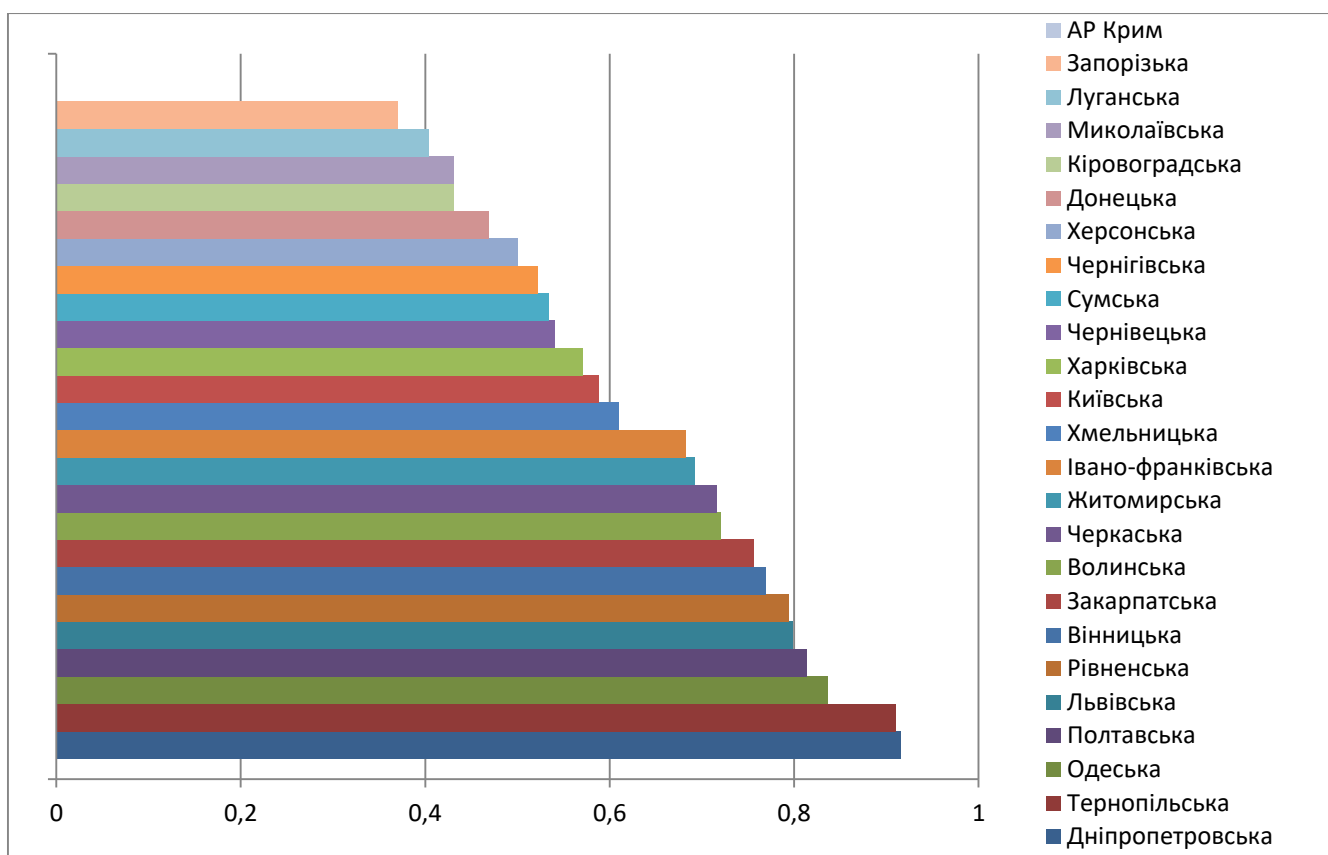

Рисунок 2.4 Індекс цифрового розвитку в областях України за 2021 рік.

Джерело: Розроблено автором на основі Головна | Prozorro. Головна | Prozorro. URL:

<https://prozorro.gov.ua/news/z-24-lyutogo-v-ukrayini-provely-94-tysyachi-tenderiv-na-prozorro-na-120-mlrd-grn>

(дата звернення: 31.05.2023).

Індекс цифрового розвитку складається з таких показників, як доступ до Інтернету, використання технологій, електронний документообіг, цифрова економіка та ін. За цим індексом, Україна займає 63 місце серед 193 країн.

Крім того, згідно з даними Міністерства цифрової трансформації України, у 2020 році було розроблено та впроваджено систему "Дія", яка забезпечує зручний доступ громадян до державних електронних сервісів. За перші шість місяців роботи системи було зареєстровано понад 7 мільйонів користувачів, що свідчить про високу потребу у таких сервісах.⁶¹

⁶¹ Державні послуги онлайн. Державні послуги онлайн. URL: <https://plan2.diia.gov.ua/> (дата звернення: 31.05.2023).

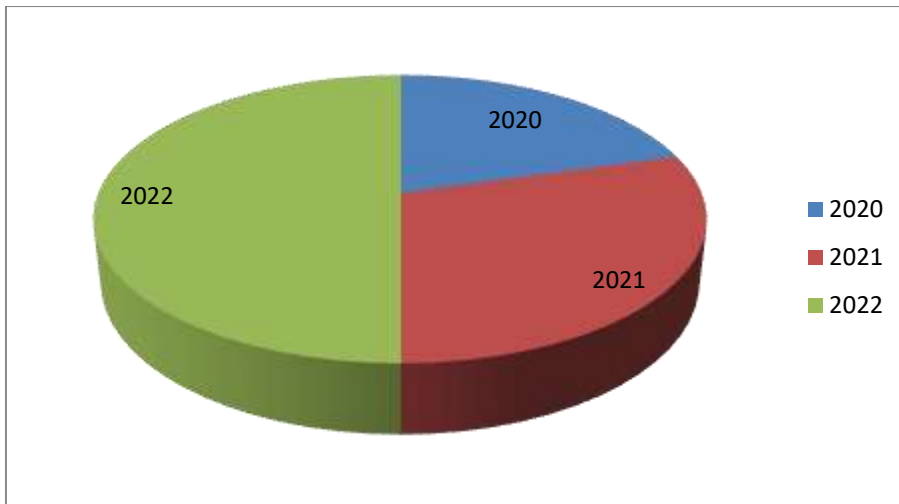

Рисунок 2.5 Кількість зареєстрованих користувачів системи "Дія" за період з 2020 по 2022 роки

Джерело: Розроблено автором на основі Державні послуги онлайн. Державні послуги онлайн.

URL: <https://plan2.diia.gov.ua/> (дата звернення: 31.05.2023).

Отже, можна стверджувати, що політика цифрового розвитку в Україні є важливим підґрунтям для інтеграції країни до європейського співтовариства. Завдяки успішним випробуванням та впровадженню IoT-технологій, Україна має можливість стати інноваційним лідером у галузі Інтернету речей, а також розвивати інші цифрові напрямки, такі як електронне управління, електронні державні послуги та інші.

З огляду на цифрові показники, можна зробити висновок про те, що Україна рухається у напрямку цифрового розвитку. Однак, для досягнення більшого прогресу в цій сфері, необхідно забезпечити більші інвестиції та підтримку з боку держави, створити сприятливе середовище для розвитку інновацій та підвищення кваліфікації фахівців у галузі цифрових технологій.

Україна має потенціал стати відомою у світі не тільки як країна з висококваліфікованими програмістами, але й як країна, яка активно використовує новітні технології в різних галузях економіки та суспільства. Правильно спрямовані зусилля та інвестиції у цифрову галузь можуть стати потужним каталізатором розвитку України та її інтеграції до світового цифрового співтовариства.

РОЗДІЛ 3.

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

3.1 Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу: можливості та бар'єри.

У зв'язку зі стрімким розвитком інформаційних технологій та цифрової економіки, важливим завданням для країн є інтеграція до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу (ЄС). Інтеграція України до цього ринку може мати як позитивні, так і негативні наслідки.

Між державами-членами ЄС існує спільне розуміння основних вимог взаємодії та сумісності, виходячи з "Європейська рамка інтероперабельності" (англ. European Interoperability Framework, EIF) - це набір принципів та рекомендацій щодо створення спільного інформаційного простору в Європейському Союзі. Фреймворк розроблений з метою підвищення ефективності та взаємодії державних органів та інших організацій у сфері інформаційних технологій.⁶²

EIF є основним документом, який визначає стандарти та принципи інтероперабельності в Європейському Союзі та є обов'язковим для виконання державними органами та організаціями, що мають фінансування від ЄС.⁶³

ЄС має на меті підтримувати інклюзивний єдиний цифровий ринок, що включає в себе різноманітність користувачів та компаній, незалежно від їх розміру та місцезнаходження. Для цього, ЄС пропонує різноманітні ініціативи, такі як програми з навчання та підтримки для малих та середніх підприємств, забезпечення доступності електронних послуг та інфраструктури для всіх користувачів, а також відкрите й прозоре законодавство, яке сприяє створенню рівних можливостей для всіх учасників цифрового ринку. Зокрема, ЄС прагне забезпечити інклюзивність відповідно до принципів доступності та

⁶² УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (дата звернення: 31.05.2023).

⁶³ Платформа Громадського Суспільства. URL: https://eu-ua-csp.org.ua/media/uploads/Integration%20to%20EU%20DSM_Ukr%20side_UA.pdf (дата звернення: 31.05.2023).

універсальної конструкції для всіх продуктів та послуг, що пропонуються на цифровому ринку.⁶⁴

Україна має значні здобутки у сфері розвитку е-урядування, е-демократії та відкритих даних. Україна активно розвиває Е-урядування з 2000-х років. В 2015 році було прийнято закон про електронне урядування, який передбачає створення єдиного державного порталу електронних послуг та забезпечення можливості надання державних послуг в електронній формі.

На сьогоднішній день в Україні діє більше 700 електронних послуг, доступ до яких можливий через державний портал. Крім того, в Україні активно розвиваються електронні сервіси, такі як Е-Декларування, Е-закупівлі, Е-реєстри, Е-вибори та інші.⁶⁵

Щодо Е-демократії, в Україні активно розвиваються інтернет-ресурси для забезпечення відкритості владних органів, такі як відкриті бюджети, реєстри публічних осіб, моніторинг діяльності депутатів та інші. Крім того, в Україні успішно діють проекти, спрямовані на забезпечення відкритості владних органів та підвищення рівня участі громадськості в процесі прийняття важливих рішень, такі як проект ProZorro, E-democracy та інші.

Україна має великий потенціал для розвитку Е-урядування та Е-демократії, але для досягнення цих цілей необхідно вирішувати ряд проблем, таких як недостатня інформаційна грамотність населення, недостатня розвиненість цифрової інфраструктури та недостатня політична воля.⁶⁶

Однак, за останні роки в Україні було запроваджено кілька ініціатив, спрямованих на розвиток Е-урядування та Е-демократії. Зокрема, в 2015 році було створено Єдиний державний портал електронних послуг, який надає можливість громадянам та бізнесу отримувати електронні послуги від державних органів.

⁶⁴ Проект «Громадська синергія». URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsia-UA-do-jedynogo-tyfrovogo-rynku-EU_ua_2019.pdf (дата звернення: 31.05.2023)

⁶⁵ УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (дата звернення: 31.05.2023).

⁶⁶ Платформа Громадського Суспільства. URL: https://eu-ua-csp.org.ua/media/uploads/Integration%20to%20EU%20DSM_Ukr%20side_UA.pdf (дата звернення: 31.05.2023).

Також було запроваджено систему Е-декларування для посадовців, що дозволяє зменшити ризик корупції та забезпечити прозорість діяльності владних осіб. Зараз така система розглядається як одна з найбільш успішних ініціатив в сфері Е-урядування в Україні.⁶⁷

Єдиний цифровий ринок ЄС та Угода про асоціацію Україна-ЄС - це дві взаємопов'язані ініціативи, які мають на меті розвиток економіки та цифрового простору в Європі, в тому числі в Україні.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС була підписана в 2014 році та набула чинності в 2017 році. Однією з головних цілей цієї угоди є забезпечення зближення України з ЄС з точки зору законодавства та економіки. Угода передбачає зменшення торговельних бар'єрів між Україною та ЄС, а також підвищення рівня захисту прав людини та принципів правової держави в Україні.⁶⁸

Якщо, говорити, про інтеграцію України до Єдиного цифрового ринку ЄС, то можна сказати, що основною метою є забезпечення збільшення торгівлі та збільшення доступу до новітніх технологій для українських громадян та бізнесу. Зокрема, це означає адаптацію українського законодавства до європейських стандартів, розвиток цифрової інфраструктури та захист прав інтелектуальної власності.

Єдиний цифровий ринок ЄС - це ініціатива, яка має на меті створення єдиного цифрового простору в Європі. Це означає забезпечення безпеки та відкритості в інтернеті, створення єдиних правил щодо авторських прав та захисту персональних даних, сприяння розвитку цифрової економіки та інновацій.⁶⁹

Перш за все, інтеграція до Єдиного цифрового ринку ЄС може сприяти підвищенню конкурентоспроможності української економіки та прискоренню

⁶⁷ Реанімаційний Пакет Реформ. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/E-demo.pdf> (дата звернення: 31.05.2023).

⁶⁸ Рада зовнішньої політики "Українська призма" URL: https://prismua.org/wp-content/uploads/2021/04/EaP2025_UKR_final.pdf (дата звернення: 31.05.2023).

⁶⁹ Проект «Громадська синергія». URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsia-UA-do-jedynogo-tsifrovogo-rynku-EU-ua-2019.pdf> (дата звернення: 31.05.2023)

розвитку інформаційних технологій. Це може бути досягнуто шляхом зменшення бюрократичних перешкод та спрощення процедур ведення бізнесу в ЄС, що може зробити Україну більш привабливою для іноземних інвесторів та підприємств.⁷⁰

Підключення України до Єдиного цифрового ринку ЄС може надати нові можливості для українських компаній та громадян. Вільний доступ до онлайн-ринків та е-послуг країн ЄС може допомогти підвищити конкурентоспроможність українських підприємств та залучити нових клієнтів.

Наприклад, підключення до європейських електронних платформ та ринків може допомогти українським компаніям збільшити обсяги експорту та прискорити процеси збуту продукції. Також вільний доступ до е-послуг країн ЄС може забезпечити українським громадянам зручний доступ до різних послуг, наприклад, онлайн-банкінгу, електронного документообігу та інших.⁷¹

Проте, інтеграція до Єдиного цифрового ринку ЄС може також стати викликом для України. Один з найбільших бар'єрів для України полягає у необхідності адаптувати свої законодавчі акти до стандартів ЄС. Це може бути складно і займати багато часу, а також потребувати значних зусиль з боку української влади та бізнес-спільноти.⁷²

Отже, інтеграція України до Єдиного цифрового ринку ЄС є важливим завданням, яке може забезпечити розвиток інформаційних технологій та підвищення конкурентоспроможності країни.⁷³

Кампанія з популяризації ініціатив щодо інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС також є важливим елементом процесу. Необхідно розповідати громадянам про переваги інтеграції, які будуть мати від цього

⁷⁰ УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ URL:

https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (дата звернення: 31.05.2023).

⁷¹ Проект «Громадська синергія». URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsia-UA-do-jedynogo-tsyfrovogo-rynku-EU_ua_2019.pdf (дата звернення: 31.05.2023)

⁷² Платформа Громадського Суспільства. URL: https://eu-ua-csp.org.ua/media/uploads/Integration%20to%20EU%20DSM_Ukr%20side_UA.pdf (дата звернення: 31.05.2023).

⁷³ Рада зовнішньої політики "Українська призма" URL: https://prismua.org/wp-content/uploads/2021/04/EaP2025_UKR_final.pdf (дата звернення: 31.05.2023).

країна і її громадяни. Це можна робити через засоби масової інформації, соціальні мережі, публічні заходи та інші форми комунікації.⁷⁴

⁷⁴ Реанімаційний Пакет Реформ. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/E-demo.pdf> (дата звернення: 31.05.2023).

3.2 Напрямки розвитку цифрової економіки на основі здобутків Європейського союзу

Цифрова економіка стає все більш важливою складовою економічного розвитку країн у сучасному світі. Європейський Союз, як один з найбільших світових економічних блоків, не є винятком.

Один з найбільш важливих напрямків розвитку цифрової економіки - це цифрова трансформація. Цифрова трансформація передбачає використання цифрових технологій для покращення бізнес-процесів та підвищення продуктивності промисловості. Цифрова трансформація в Європейському Союзі відбувається на декількох рівнях, зокрема, у галузях виробництва, транспорту та логістики.

Ще одним важливим напрямком розвитку цифрової економіки в Європейському Союзі є розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема, пріоритетом в ЄС є підвищення швидкості та якості доступу до Інтернету, а також підвищення кількості бізнесів та громадян, що користуються електронними послугами. У цьому контексті важливим є розвиток інтернету речей (IoT) та 5G-технологій, що забезпечать більш швидкий та надійний доступ до Інтернету.⁷⁵

Європейський Союз зосереджується на розвитку електронної комерції та цифрових платформ. Електронна комерція дозволяє бізнесам збільшувати свій обсяг продажів та залучати більше клієнтів, а цифрові платформи стають все більш популярними серед користувачів та бізнесів. Цифрові платформи також сприяють розвитку економіки шляхом забезпечення доступу до нових технологій та можливостей для малих та середніх підприємств.⁷⁶

Європейський Союз розробив ряд правил та стандартів у сфері регулювання електронної комерції з метою формування єдиного цифрового ринку. Деякі з них включають:

⁷⁵ Костюченко Я.М. Досвід правового регулювання розвитку цифрової економіки на прикладі провідних країн світу. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 3. 2021.С. 189-194

1. Директива про електронну комерцію. Ця директива була прийнята в 2000 році і регулює багато аспектів електронної комерції, включаючи інформаційні вимоги для продавців та обмеження відповідальності провайдерів послуг Інтернету.
2. Загальний регламент про захист даних (GDPR). Цей регламент був прийнятий в 2016 році і набрав чинності в 2018 році. Він встановлює правила щодо збору, обробки та зберігання особистих даних споживачів в Європейському Союзі.
3. Директива про права споживачів. Ця директива була прийнята в 2011 році і містить правила щодо захисту прав споживачів в Європейському Союзі, включаючи право на повернення товару та інформаційні вимоги для продавців.
4. Регулювання геоблокування. Ця ініціатива була започаткована в 2016 році з метою зменшення обмежень в доступі до товарів та послуг в Європейському Союзі через географічні обмеження.⁷⁷

Ці правила та стандарти сприяють формуванню єдиного цифрового ринку в Європейському Союзі, сприяють захисту прав споживачів та забезпечують рівні умови для бізнесу. Однак, деякі країни Європейського Союзу можуть мати свої власні правила та стандарти в сфері регулювання електронної комерції, що може призвести до нерівномірного застосування правил та стандартів. Тому, для досягнення повного єдиного цифрового ринку, необхідно вирішувати питання щодо гармонізації правил та стандартів в Європейському Союзі.⁷⁸

Крім того, існують також питання щодо ефективності захисту прав споживачів в Європейському Союзі, особливо в ситуаціях, коли вони користуються послугами електронної комерції, що пропонуються компаніями з інших країн, поза межами Європейського Союзу. У цих випадках може бути

⁷⁷ Електронна комерція URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=464a458c-6dcc-4096-bc39-0e38e9c4f771> (дата звернення: 31.05.2023)

⁷⁸ Костюченко Я.М. Досвід правового регулювання розвитку цифрової економіки на прикладі провідних країн світу. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 3. 2021.С. 189-194

складно забезпечити виконання європейських правил та стандартів, що стосуються захисту прав споживачів, тому необхідно продовжувати роботу над розвитком міжнародного співробітництва та встановлювати міжнародні стандарти в цій сфері.⁷⁹

Європейський Союз також активно розвиває цифрову освіту та навчання. Для того, щоб забезпечити необхідні кваліфікації та компетенції на ринку праці, ЄС інвестує в цифрову освіту та навчання. Наприклад, існують програми, спрямовані на підвищення рівня цифрової грамотності серед населення та забезпечення відповідних знань та навичок роботодавцям.⁸⁰

Загалом, розвиток цифрової економіки є важливим для забезпечення конкурентоспроможності та стійкості економіки в умовах глобалізації та технологічного прогресу. Європейський Союз визнає цю важливість та активно розвиває свою цифрову економіку за допомогою різноманітних програм та ініціатив. Розвиток цифрової економіки в ЄС не є окремим процесом, а є частиною загальної стратегії забезпечення сталого економічного розвитку.

Однією з ключових ініціатив Європейського Союзу є цифровий один ринок, який започатковано у 2015 році. Ця ініціатива спрямована на забезпечення доступу до цифрових товарів та послуг у всій Європі, створення умов для розвитку цифрового бізнесу та збільшення конкуренції на ринку. Досягнення цих цілей передбачає введення спільних правил для цифрового ринку в усіх країнах Європейського Союзу, а також сприяння інноваційним технологіям та створення сприятливого середовища для розвитку цифрових стартапів.⁸¹

Європейський Союз також відводить значну увагу кібербезпеці та захисту даних. Було прийнято Загальний регламент щодо захисту

⁷⁹ Письменна О. П. Політика європейського союзу щодо захисту прав споживачів. Вінницький національний аграрний університет. 2020. С.132-139

⁸⁰ Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи [Вашук Ф.Г., Артьомов І.В., Вашук О.М.] за ред. Вашук Ф.Г. Ужгород. 2018. 517с.

⁸¹ Єдиний цифровий ринок ЄС - EU4Digital. EU4Digital. URL: <https://eufordigital.eu/uk/discover-eu/eu-digital-single-market> (дата звернення: 31.05.2023).

персональних даних (GDPR) у 2016 році та закон про кібербезпеку (Cybersecurity Act) у 2019 році. Закон про кібербезпеку став важливим кроком в напрямку забезпечення безпеки та захисту мереж та інформаційних систем у Європейському Союзі.⁸²

У 2018 році було введено загальний регламент про захист персональних даних (GDPR), який став однією з найсуворіших у світі нормативних баз щодо захисту даних. Цей регламент містить обов'язкові вимоги щодо збору, обробки та зберігання персональних даних, а також накладає значні штрафи на порушення його вимог.⁸³

Також, Європейський Союз активно сприяє розвитку інноваційних технологій та штучного інтелекту. У 2018 році було запущено ініціативу зі створення єдиного цифрового ринку для розвитку штучного інтелекту в Європі. Метою цієї ініціативи є сприяння розвитку інноваційних технологій, зокрема, робототехніки та автономного транспорту.⁸⁴

Більшість розвинених країн світу вже прийняли закони та розробили національні стратегії щодо розвитку цифрової економіки, що передбачають впровадження концепції електронного урядування. Ці закони та стратегії регулюють взаємодію між державними органами та суб'єктами господарювання в електронному середовищі, встановлюють правила використання електронних технологій в управлінні державою, у сфері електронної комерції, охорони персональних даних та кібербезпеки. Впровадження таких законів та стратегій дозволяє забезпечити ефективне використання цифрових технологій в управлінні державою та підвищити конкурентоспроможність країни в глобальному інформаційному просторі.⁸⁵

⁸² Кібербезпека та захист персональних даних в ЄС: проблеми цифрового суспільства. Handle Proxy. URL: <https://hdl.handle.net/11300/12580> (дата звернення: 31.05.2023).

⁸³ Письменна О. П. Політика європейського союзу щодо захисту прав споживачів. Вінницький національний аграрний університет. 2020. С.132-139

⁸⁴ Костюченко Я.М. Досвід правового регулювання розвитку цифрової економіки на прикладі провідних країн світу. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 3. 2021.С. 189-194

⁸⁵ Єдиний цифровий ринок ЄС - EU4Digital. EU4Digital. URL: <https://eufordigital.eu/uk/discover-eu/eu-digital-single-market> (дата звернення: 31.05.2023).

У Франції надання електронних послуг суб'єктам господарювання здійснюється на платформі «Administration-to-Consumer», яка передбачає організаційну та законодавчу підтримку електронного державного та приватного підприємництва, регулювання відносин між суб'єктами електронного бізнесу, здійснення прямих державних закупівель через Інтернет, реалізацію дистанційних фіскальних функцій і податкового контролю, організацію нових електронних ринків (ринок офшорного програмування), контроль за емісією і обігом електронних грошей, розвиток електронних систем митних платежів, розрахунків і видачу заробітної плати за допомогою старт-карток тощо. Подібні платформи утворені та успішно функціонують і в ряді інших зарубіжних держав, включаючи Україну.⁸⁶

В Європейському Союзі створено загальні правила і принципи для використання новітніх технологій, зокрема, штучного інтелекту, в електронній комерції. В квітні 2021 року Європейська Комісія опублікувала пропозиції з регулювання штучного інтелекту, які включають нові правила та норми, що стосуються використання штучного інтелекту в електронній комерції. Ці пропозиції передбачають різні рівні регулювання, в залежності від ризику використання штучного інтелекту, а також містять норми забезпечення прозорості, етики та захисту даних. Очікується, що ці пропозиції будуть прийняті у найближчому майбутньому і стануть основою для подальшого розвитку цифрової економіки в ЄС.

У багатьох країнах ЄС, включаючи Італію та Францію, прийнято законодавчі акти, які стосуються регулювання діяльності цифрових платформ. Зокрема, ці акти встановлюють принципи управління діяльністю цифрових платформ, визначають права та обов'язки користувачів цих платформ, а також встановлюють механізми захисту даних та особистої інформації користувачів. У таких законах можуть бути визначені правила, які встановлюють, що дії, здійснені у мобільному додатку, є юридично значущими, тобто можуть

⁸⁶ Костюченко Я.М. Досвід правового регулювання розвитку цифрової економіки на прикладі провідних країн світу. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 3. 2021.С. 189-194

становити підставу для укладання договору між користувачем та цифровою платформою.⁸⁷

Також, важливо згадати про цифрову партисипацію. Цифрова партисипація у публічному управлінні означає залучення громадськості до управлінських процесів через використання цифрових технологій та інструментів. Це може включати в себе проведення електронних громадських консультацій, віртуальних зустрічей з представниками влади, підписування петицій онлайн та інші форми діалогу між громадянами та урядом.

Цифрова партисипація може сприяти підвищенню рівня довіри між громадянами та урядом, забезпечити більш широку залученість громадськості до управлінських процесів та забезпечити більш якісний та ефективний обмін інформацією між всіма сторонами.

У Європейському Союзі цифрова партисипація розвивається в рамках ініціативи "ЄС з прозорістю", яка передбачає збільшення відкритості та прозорості в управлінні, а також створення можливостей для громадян звернутися до уряду та дізнатися більше про прийняті рішення.⁸⁸

Однією із перших засобів цифрової партисипації стала платформа "ParTecs" (www.partecs.com) є однією з багатьох ініціатив, які спрямовані на підвищення цифрової партисипації громадян у процесах публічного управління.

Платформа "ParTecs" була розроблена для того, щоб забезпечити можливість громадськості долучатися до прийняття рішень в публічній сфері через онлайн-консультації та громадські дискусії. Крім того, платформа надає можливість громадськості спостерігати за роботою державних органів та органів місцевого самоврядування.⁸⁹

⁸⁷ Костюченко Я.М. Досвід правового регулювання розвитку цифрової економіки на прикладі провідних країн світу. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 3. 2021.С. 189-194

⁸⁸ Проект на замовлення Координатора проектів ОБСЄ в Україні URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/c/75885.pdf> (дата звернення: 31.05.2023).

⁸⁹ Contributors to Wikimedia projects. Partecs - Wikipedia. Wikipedia, the free encyclopedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Partecs> (дата звернення: 31.05.2023).

До прикладу в Європейських країнах є свої платформи. В столиці Нідерландів – Амстердамі було створено трьохрівневу платформу “DATAPUNT”, метою якої є забезпечення доступу до різних наборів даних (внутрішніх, спільних та відкритих). Внутрішні дані поширюються всередині муніципалітету, спільні дані поширюються між іншими органами влади, а відкриті дані – для загального доступу. Існує обов’язковий перелік даних, які повинні бути відкритими. Відповідно, кожний департамент муніципалітету є відповідальним за свій тип чи набір даних, а сама платформа виступає в якості фасилітатора всіх даних. Підхід Амстердаму є реалізація концепції “Відкрите місто”, де стимулюється співпраця всередині та назовні.⁹⁰

Наступним кейсом є платформа “SYNATHINA” була створена у 2013 році в Афінах з метою підвищення рівня партисипації громадян у процесі місцевого управління та забезпечення взаємодії між волонтерами, громадськими організаціями та органами місцевої влади. На платформі “SYNATHINA” громадяни можуть запропонувати проекти, висловити свої думки та ідеї щодо покращення роботи органів місцевої влади, обговорити питання громадського значення та взаємодіяти з іншими учасниками громадського життя.

Платформа “SYNATHINA” надає можливість місцевим громадам забезпечити широку участь у прийнятті рішень та плануванні місцевого розвитку. Крім того, платформа створює умови для взаємодії між волонтерами та органами місцевої влади з метою реалізації спільних проектів.⁹¹

Платформа "Parlement et Citoyens" була створена у Франції в 2013 році з метою забезпечення більшої участі громадськості в законотворчому процесі. Ця платформа дає можливість громадянам обговорювати проекти законів, вносити пропозиції та голосувати за них, а також брати участь у петиціях та ініціативах. Представники парламенту відповідають на запитання та коментарі

⁹⁰ Цифрове врядування: монографія [Т.Запорожець, Ю.Карпенко, А. Осьмак та ін.] за ред. О.В.Карпенко. Київ, 2020. 336 с.

⁹¹ Цифрове врядування: монографія [Т.Запорожець, Ю.Карпенко, А. Осьмак та ін.] за ред. О.В.Карпенко. Київ, 2020. 336 с.

громадян та проводять онлайн-консультації з питань законотворчості. Платформа "Parlement et Citoyens" відкриває нові можливості для взаємодії між громадськістю та законодавчою владою, забезпечуючи більшу відкритість та прозорість у процесі прийняття законів.⁹²

Цифрова стратегія міста Відень "Digitale Agenda Wien 2020" була розроблена в 2015 році, і вона передбачає більшу увагу до цифрових інновацій та їх впровадження у всіх сферах життя міста. Одним з ключових принципів цієї стратегії є забезпечення участі громадськості у процесі прийняття рішень та розробки цифрових ініціатив.

Для забезпечення цифрової партисипації громадян у процесі розробки цифрової стратегії, була створена онлайн-платформа "Digitale Agenda Wien", яка дозволяє громадянам давати свої пропозиції та коментарі щодо цифрових ініціатив та проектів міста. Більше того, ця платформа містить інформацію про всі цифрові ініціативи та проекти, які реалізуються у місті, що дозволяє громадянам бути в курсі всіх подій та активно приймати участь у формуванні міської політики у сфері цифрових технологій.⁹³

Зарубіжний досвід демонструє, що системне впровадження належних партисипативних підходів є важливою складовою успішної державної політики щодо цифрової участі громадян. Це дозволяє досягнути синергії думок та ресурсів між владою та громадянами, покращує рівень життя мешканців міст та членів територіальних громад, забезпечує більш ефективне використання бюджетних коштів та підвищує довіру громадськості до влади.⁹⁴

Також, здобутки Європейського союзу у цифровій економіці, такі як єдина цифрова ринкова зона, програма Horizon Europe та Digital Europe, допомагають забезпечувати дослідження та розвиток в цифровій галузі, а

⁹² Цифрове врядування: монографія [Т.Запорожець, Ю.Карпенко, А. Осьмак та ін.] за ред. О.В.Карпенко. Київ, 2020. 336 с.

⁹³ Цифрове врядування: монографія [Т.Запорожець, Ю.Карпенко, А. Осьмак та ін.] за ред. О.В.Карпенко. Київ, 2020. 336 с.

⁹⁴ Єдиний цифровий ринок ЄС - EU4Digital. EU4Digital. URL: <https://eufordigital.eu/uk/discover-eu/eu-digital-single-market> (дата звернення: 31.05.2023).

також створюють сприятливі умови для розвитку цифрової інфраструктури та підтримки інновацій.

У цілому, розвиток цифрової економіки на основі здобутків Європейського союзу має великий потенціал для створення нових робочих місць, збільшення конкурентоспроможності та підвищення якості життя громадян.

3.3 Шляхи удосконалення політики цифрового розвитку та зміни у нормативно-правовій базі цифровізації в Україні

У світі цифрові технології та інформаційні системи все більше проникають в різні сфери життєдіяльності людей, що призводить до зростання цифрової економіки та суспільства. Україна не є винятком і також активно впроваджує цифрові технології та розвиває цифрову економіку. Проте, для ефективного розвитку необхідна досконалість політики цифрового розвитку та зміни у нормативно-правовій базі цифровізації в Україні.

Одним з ключових елементів в політиці цифрового розвитку є підтримка інновацій та розвитку стартап-компаній. Україна повинна сприяти створенню стимулів для вітчизняних стартапів та розробки інноваційних технологій, які в подальшому можуть стати основою цифрової економіки. Необхідно забезпечити сприятливі умови для розвитку стартап-компаній, такі як прозора регуляторна база, спрощення процедур реєстрації та розрахунків з податків, доступ до фінансування та інвестицій.⁹⁵

Насамперед, необхідно забезпечити правовий захист інтелектуальної власності та даних користувачів в інтернеті. Це допоможе залучити інвестиції, розробити нові інформаційні технології, а також підвищити рівень довіри в інтернеті. Також потрібно вдосконалювати систему кібербезпеки, захисту персональних даних та інтернет-платежів, щоб запобігти кібератакам та зловживанням.

Для ефективного розвитку цифрової економіки необхідно створити сприятливі умови для використання цифрових технологій, продуктів та послуг, а також розвивати цифрову інфраструктуру, підвищувати рівень цифрової грамотності населення та підтримувати цифрове підприємництво.⁹⁶

Одним з ключових напрямків удосконалення політики цифрового розвитку в Україні є зміна нормативно-правової бази. Необхідно внести зміни

⁹⁵ Цифрові трансформації в Україні [URL:http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf](http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf) (дата звернення: 31.05.2023).

⁹⁶ Хаустова М.Г. Державна політика в умовах цифровізації суспільства. міжнародний досвід реалізації програм та стратегій цифровізації. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2021. С.209-216

до законодавства, які сприятимуть розвитку цифрової економіки, зокрема, забезпечать правовий захист інтелектуальної власності в інтернеті, регулювання електронної комерції, створення умов для розвитку цифрових інновацій та захист персональних даних громадян.⁹⁷

Також необхідно вдосконалювати систему освіти та підвищення кваліфікації в галузі цифрових технологій, щоб забезпечити наявність висококваліфікованих фахівців у цій галузі. Провідні університети та навчальні центри можуть стати платформами для розробки та впровадження нових технологій та ініціатив у галузі цифрової економіки.⁹⁸

Ще одним важливим аспектом, є забезпечення кібербезпеки та захист інформації, оскільки цифрові технології можуть бути вразливими до кібератак та злочинних дій. Така підтримка буде стимулювати розвиток цифрового бізнесу та підвищувати довіру громадян та бізнесу до цифрових технологій.

Взагалі, успіх цифрової економіки залежить від комплексу заходів з підтримки цифрового розвитку, включаючи правову базу, інфраструктуру, фінансову підтримку, сприяння розвитку цифрового підприємництва та кваліфікації фахівців. Такий підхід до розвитку цифрової економіки дозволяє створити сприятливі умови для інноваційного розвитку, збільшення ефективності та конкурентоздатності економіки, а також підвищення якості життя населення.⁹⁹

Україна активно розвиває свою цифрову інфраструктуру та робить кроки для створення сприятливих умов для цифрового розвитку. З цією метою в країні проводяться реформи у нормативно-правовій сфері, спрямовані на забезпечення правового регулювання цифрових технологій та захисту прав та інтересів користувачів цифрових послуг.

⁹⁷ Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv> (дата звернення: 31.05.2023).

⁹⁸ Хаустова М.Г. Державна політика в умовах цифровізації суспільства. міжнародний досвід реалізації програм та стратегій цифровізації. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2021. С.209-216

⁹⁹ Цифрові трансформації в Україні URL: http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf (дата звернення: 31.05.2023).

Однією з найважливіших змін, стала зміна у нормативно-правовій базі стала прийняття Закону "Про електронні довірчі послуги" в 2020 році. Цей закон визначає правовий режим електронної ідентифікації, електронного підпису та інших електронних довірчих послуг. Він сприятиме розвитку електронної комерції та інших цифрових послуг, забезпечуючи їх безпеку та взаємодію між різними платформами та додатками.¹⁰⁰

Також важливим кроком було прийняття Закону "Про захист персональних даних" в 2020 році. Він встановлює правила збору, зберігання та обробки персональних даних в Україні, що є важливим для захисту приватності користувачів цифрових послуг. Закон також встановлює відповідальність за порушення правил обробки персональних даних та захисту від їх незаконного використання.¹⁰¹

Одним із важливих кроків було створення Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. Ця служба відповідає за захист державних інформаційних ресурсів, забезпечення кібербезпеки, створення та розвиток національної кіберінфраструктури. Завдяки цьому Україна зможе більш ефективно захищати свої інформаційні ресурси та боротися з кіберзлочинністю. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України також забезпечує координацію дій різних установ та організацій з питань кібербезпеки, проведення кібернавчання для населення та організацій, та розвиток інфраструктури електронного документообігу в державному секторі.

Крім того, уряд України прийняв ряд законів, які сприяють розвитку цифрової економіки та її захисту. Зокрема, в 2017 році було прийнято закон "Про основи кібербезпеки", який встановлює правові основи державної політики у сфері кібербезпеки. Також було прийнято закон "Про електронні довірчі послуги", який регулює використання електронного підпису та інших

¹⁰⁰ Хаустова М.Г. Державна політика в умовах цифровізації суспільства. міжнародний досвід реалізації програм та стратегії цифровізації. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2021. С.209-216

¹⁰¹ Гречко О.О. Впровадження державної політики цифрового розвитку органами місцевого самоврядування: нормативно-правовий аспект. Харків. 2020. с.29-38

електронних засобів ідентифікації та підтвердження автентичності документів та інформації.¹⁰²

За останні роки Україна зробила певний прогрес у розвитку цифрової економіки, зокрема, у сфері створення інфраструктури, запровадженні електронного урядування та кібербезпеки. Проте, існують проблеми, зокрема, недостатній розвиток інфраструктури в окремих регіонах та недостатня регуляторна база, що перешкоджає розвитку цифрових технологій.¹⁰³

Отже, для успішного розвитку цифрової економіки в Україні необхідно вжити комплексу заходів, що включає створення сприятливих умов для розвитку інфраструктури, підтримку цифрового підприємництва та зміну нормативно-правової бази відповідно до вимог сучасного світу. Тільки таким чином Україна зможе зберегти та підвищити свій потенціал в галузі цифрових технологій, залучити інвестиції, збільшити економічний розвиток та покращити якість життя населення. Держава повинна активно працювати над створенням сприятливої екосистеми для розвитку цифрової економіки, забезпечувати правову підтримку та стимулювати інноваційну діяльність. Такі кроки допоможуть Україні зайняти своє місце серед лідерів цифрової революції та забезпечити сталий економічний розвиток у майбутньому.

¹⁰² Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv> (дата звернення: 31.05.2023).

¹⁰³ Хаустова М.Г. Державна політика в умовах цифровізації суспільства. міжнародний досвід реалізації програм та стратегії цифровізації. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2021. С.209-216

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. В роботі було розкрито теоретичні основи є важливими для успішного розвитку цифрового суспільства в країнах ЄС. Шлях до цифрової трансформації вимагає розуміння цих принципів і використання їх в практичних заходах. Цифровий розвиток допомагає створити нові можливості для економічного зростання, інновацій та покращення якості життя. Застосування цифрових технологій в усіх сферах суспільства вимагає постійного аналізу та адаптації до змін, а також співпраці між різними секторами громадськості, бізнесу та уряду. Врахування теоретичних основ дозволяє країнам ЄС рухатися в напрямку стійкого та інклюзивного цифрового розвитку, забезпечуючи процвітання і добробут суспільства в цифрову епоху.
2. Визначено, що забезпечення адекватної нормативно-правової бази є важливим елементом успішної цифрової трансформації. Вона допомагає забезпечити безпеку, довіру і стабільність в цифровому середовищі, сприяє інноваціям та розвитку цифрової економіки. У подальшому розвитку цифровізаційних процесів необхідно продовжувати співпрацю між урядами, міжнародними організаціями та громадським сектором для створення прогресивної, гнучкої та ефективної нормативно-правової бази, що відповідає потребам сучасного цифрового світу.
3. Досліджено гармонізацію українських норм щодо цифровізації з урахуванням прикладів Європейського Союзу. Дослідження показали, що українські норми потребують адаптації та вдосконалення з метою відповідності європейським стандартам. Важливими аспектами гармонізації є захист персональних даних, кібербезпека, електронна ідентифікація, електронний підпис та електронна торгівля. Україна повинна враховувати найкращі практики та приклади з ЄС, зокрема Регламенту ЄС про захист даних (GDPR) та Директиви ЄС про електронну

ідентифікацію (eIDAS), для створення ефективної та безпечної цифрової інфраструктури. Гармонізація українських норм з прикладами ЄС сприятиме розвитку цифрової економіки, підвищенню конкурентоспроможності та залученню іноземних інвестицій.

4. Проаналізовано цифрові тренди, виклики та можливості для цифрового розвитку в Україні. Україна спостерігає зростання швидкості Інтернету та доступності бездротового зв'язку, що стимулює розширення цифрових послуг і популяризацію онлайн-комерції. Використання штучного інтелекту та автоматизованих систем стає все поширенішим у різних сферах, включаючи фінанси, медицину, виробництво та громадську безпеку. Але існує розрив між регіонами в доступі до цифрових технологій. Деякі сільські райони та менш розвинені місцевості відстають у доступі до швидкого Інтернету та цифрових послуг. Зростають загрози кібербезпеки, включаючи хакерські атаки та крадіжки даних. Україна потребує ефективних заходів для захисту цифрових систем та приватності користувачів. Важливо розвивати кваліфіковану робочу силу в галузі інформаційних технологій, щоб відповідати вимогам цифрового розвитку.
5. Оцінка ефективності політики цифрового розвитку є суб'єктивною, і існують різні точки зору на її успішність. Деякі виклики, такі як доступ до швидкого Інтернету у всіх регіонах країни та розвиток інфраструктури, можуть залишатися невирішеними. Однак, в цілому, здобутки в цифровому розвитку в Україні спостерігаються, і країна продовжує працювати над вдосконаленням свого цифрового простору.
6. Вивчено можливості інтеграції України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу (ЄС), це відкриває перед країною широкі можливості для розвитку цифрової економіки та стимулювання інновацій. Дозволить країні використовувати весь потенціал цифрових технологій для поліпшення ділових процесів, збільшення ефективності економіки та розширення міжнародного співробітництва. Це також стимулюватиме

зростання експорту цифрових послуг з України до країн ЄС та підвищить конкурентоспроможність українських компаній на світовому ринку.

7. В результаті дослідження визначено кілька шляхів удосконалення політики цифрового розвитку України, які мають на меті підвищення ефективності, інноваційності та конкурентоспроможності країни в глобальному цифровому середовищі. Представлені в роботі шляхи удосконалення політики цифрового розвитку України допоможуть країні досягти стабільного прогресу у сфері інформаційних технологій та цифрової економіки, сприяючи залученню інвестицій, розширенню ринків та поліпшенню якості життя громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акт про цифрові послуги (DSA) та Акт про цифрові ринки (DMA): нові підходи ЄС до регулювання Інтернет-посередників – Лабораторія цифрової безпеки. Лабораторія цифрової безпеки – Захищаємо громадянське суспільство. URL: <https://dslua.org/publications/akt-pro-tsyfrovi-posluhy-dsa-ta-akt-pro-tsyfrovi-rynky-dma-novi-pidkhody-yes-do-rehuliuvannia-internet-poserednykiv> (дата звернення: 31.05.2023).
2. Contributors to Wikimedia projects. Partecs - Wikipedia. Wikipedia, the free encyclopedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Partecs> (дата звернення: 31.05.2023).
3. Contributors to Wikimedia projects. Электронный кошелёк – Википедия. Википедия – свободная энциклопедия. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Электронный_кошелёк (дата звернення: 31.05.2023).
4. EU4Digital. URL: <https://eufordigital.eu/uk/> (дата звернення: 31.05.2023).
5. Romsat.ua | Обладнання IoT. Romsat. URL: <https://romsat.ua/obladnannya-iot/> (дата звернення: 31.05.2023).
6. Бочарова Ю.Г., Чернега О.Б., Кожухова Т.В. Діджиталізація та цифрові трансформації в ЄС. Економіка і організація управління. 2021. № 2 (42) С.6-19.
7. В Україні відкрили Кіберцентр UA30, який захищатиме державу від кібератак. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/v-ukraini-vidkrili-kibertsentr-ua30-yakiy-zakhishchatime-derzhavu-vid-kiberatak> (дата звернення: 31.05.2023).
8. ГЛОБАЛЬНИЙ ЦЕНТР ВЗАЄМОДІЇ В КІБЕРПРОСТОРИ (GC3). URL: <https://gc3.digital/> (дата звернення: 31.05.2023).
9. Головна | Prozorro. Головна | Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/news/z-24-lyutogo-v-ukrayini-provely-94-tysyachitenderiv-na-prozorro-na-120-mlrd-grn> (дата звернення: 31.05.2023).

- 10.Гречко О.О.Впровадження державної політики цифрового розвитку органами місцевого самоврядування: нормативно-правовий аспект. Харків.2020. с.29-38
- 11.Державні послуги онлайн. Державні послуги онлайн. URL: <https://plan2.diia.gov.ua/>(дата звернення: 31.05.2023).
- 12.Деякі питання Всеукраїнського центру підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування. Закон від 21.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/v0029859-19> (дата звернення: 31.05.2023).
- 13.Дослідження Do IT Like Ukraine URL: <https://itukraine.org.ua/it-reports-do-it-like-ukraine.html>(дата звернення: 31.05.2023).
- 14.Дослідження newage. 2022: digital-ринок України – newage. - digital advertising agency. newage. - digital advertising agency. URL: <https://newage.agency/uk/blog-uk/doslidzhennya-newage-2022-digital-rinok-ukraini/> (дата звернення: 31.05.2023).
- 15.Економічна кібернетика URL: <https://kpi.ua/glushkov-book> (дата звернення: 31.05.2023).
- 16.Економічна правда. Мобільні оператори: Запуску 5G в Україні варто очікувати не раніше 2022 року. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/11/20/668218/> (дата звернення: 31.05.2023).
- 17.Економічна правда. Як бізнес може використовувати штучний інтелект. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/8/699875/> (дата звернення: 31.05.2023).
- 18.Європейські довірчі послуги в Україні.URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2021/07/21/7125530/>(дата звернення: 31.05.2023).

- 19.Єдиний цифровий ринок ЄС - EU4Digital. EU4Digital. URL: <https://eufordigital.eu/uk/discover-eu/eu-digital-single-market> (дата звернення: 31.05.2023).
- 20.Жураковський Б.Ю., Зенів І.О. Навчальний посібник. Технології інтернету речей.Київ:2021. 271с.
- 21.Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи[Ващук Ф.Г.,Артёмов І.В.,Ващук О.М.]за ред. Ващук Ф.Г.Ужгород.2018. 517с.
- 22.Карачева Г.Т., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток міжнаціональної економіки.Фінансовий простір № 3 (27). 2017. С.21-41.
- 23.Кібербезпека та захист персональних даних в ЄС: проблеми цифрового суспільства. Handle Proxy. URL: <https://hdl.handle.net/11300/12580> (дата звернення: 31.05.2023).
- 24.Кількість підключених пристроїв IoT URL: <https://internetua.com/zvit-kilkist-pidkluacsenih-pristroyiv-iot-zrosla-na-18-do-14-4-milyardiv-po-vsomu-svitu> (дата звернення: 31.05.2023).
- 25.Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства в Україні на 2018–2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reform%20office/01_strategy_ukr.pdf(дата звернення: 31.05.2023).
- 26.Костюченко Я.М. Досвід правового регулювання розвитку цифрової економіки на прикладі провідних країн світу. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 3. 2021.С. 189-194
- 27.Кульчицький І., Ночва В., Олексюк Л.,Приходько О., Корявець М. Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу: виклики, можливості та бар'єри. Доповідь УС ПГС Україна-ЄС. 17 с.

- 28.Локшина, О.І.Стратегія європейського співробітництва у галузі освіти і навчання у 2021 – 2030 рр. як євроінтеграційний орієнтир для української освіти. 2022. С 5-12
- 29.Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv> (дата звернення: 31.05.2023).
- 30.НА ШЛЯХУ ДО ЄДИНОГО ЦИФРОВОГО РИНКУ ЄС: ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ, ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ, ДОВІРЧІ ПОСЛУГИ. URL: <https://ucerp.org.ua/doslidzhennya/na-shlyahu-do-yedynogo-cyfrovogo-rynku-yes-elektronna-komercziya-telekomunikacziyi-dovirchi-poslugy.html>(дата звернення: 31.05.2023).
- 31.Огляд цифрової трансформації економіки України в умовах війни (жовтень 2022). URL: <https://niss.gov.ua/en/node/4725> (дата звернення: 31.05.2023).
- 32.Остапенко В.І. Дослідження впливу цифровізації на реальний сектор економіки України. Київ: Києво-Могилянська академія, 2022. 56 с.
- 33.Письменна О. П. Політика європейського союзу щодо захисту прав споживачів.Вінницький національний аграрний університет.2020. С.132-139
- 34.Платформа Громадського Суспільства. URL: https://eu-ua-csp.org.ua/media/uploads/Integration%20to%20EU%20DSM_Ukr%20side_UA.pdf (дата звернення: 31.05.2023).
- 35.Польовий П.В.Нормативно-правовий механізм цифрових трансформацій в органах публічної влади та розвитку цифрових компетентностей публічних службовців.Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування.2022. Том 33 (72) № 4. С.84-93.
- 36.Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон 15 липня 2021 року № 1667-IX. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення: 31.05.2023).
37. Проект «Громадська синергія». URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Integratsia-UA-do-jedynogo-tsifrovogo-rynku-EU_ua_2019.pdf (дата звернення: 31.05.2023)
38. Проект на замовлення Координатора проектів ОБСЄ в Україні URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/9/c/75885.pdf> (дата звернення: 31.05.2023).
39. Проекти | Міністерство цифрової трансформації України. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/projects> (дата звернення: 31.05.2023).
40. Рада зовнішньої політики "Українська призма" URL: https://prismua.org/wp-content/uploads/2021/04/EaP2025_UKR_final.pdf (дата звернення: 31.05.2023).
41. Реанімаційний Пакет Реформ. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/E-demo.pdf> (дата звернення: 31.05.2023).
42. Результати цифрової трансформації в регіонах України. Міністерство цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/rezultati-tsifrovoi-transformatsii-v-regionakh-ukraini-1> (дата звернення: 31.05.2023).
43. Роман І. Як змінився ринок eCommerce в Україні у 2022 році - Elit-Web. [elit-web.ua](https://elit-web.ua/ua/blog/kak-izmenilsja-rynok-ecommerce-v-ukraine-v-2022-godu). URL: <https://elit-web.ua/ua/blog/kak-izmenilsja-rynok-ecommerce-v-ukraine-v-2022-godu> (дата звернення: 31.05.2023).
44. Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 2 грудня 2021 р. / наук. керівник конф. О. А. Баранов ; упоряд.: В. М. Фурашев, С. О. Дорогих. – КиївОдеса : Фенікс, 2021. – 324 с.
45. Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 листопада

- 2021 р. № 1467-р. UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#n15>(дата звернення: 31.05.2023).
46. Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р. UPL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reform%20office/01_strategy_ukr.pdf (дата звернення: 31.05.2023).
47. Українська ІТ-компанія Grammarly назавжди переходить до віддаленої роботи у гібридному форматі - ІТС.ua. ІТС.ua. URL: <https://itc.ua/news/ukraincka-it-kompaniya-grammarly-nazavzhdi-perehodit-do-viddalenoj-roboti-u-gibridnomu-formati/> (дата звернення: 31.05.2023).
48. УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (дата звернення: 31.05.2023).
49. Учасники проєктів Вікімедіа. eIDAS – Вікіпедія. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/EIDAS> (дата звернення: 31.05.2023).
50. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ/Ситник І., Васильчук І., Колодізев О., Вжитинська К., Кузьміна О., Смоляк В. Том 6 (47), Київ. 2022. 50 с.
51. Хаустова М.Г. Державна політика в умовах цифровізації суспільства. міжнародний досвід реалізації програм та стратегії цифровізації. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2021. С. 209-216
52. Цифрова економіка : підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. – К. : НАУ, 2022. – 200 с.
53. Цифрова освіта. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoyi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/%D0%9E%D0%A0%20%D0%A6%D0%9A.pdf(дата звернення: 31.05.2023).

- 54.Цифрове урядування:монографія[Т.Запорожець, Ю.Карпенко, А.Осьмак та ін.] за ред. О.В.Карпенко. Київ, 2020. 336 с.
- 55.Цифрові трансформації в Україні [URL:http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf](http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf)(дата звернення: 31.05.2023).
- 56.Цифрові трансформації в Україні. Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень,- 2020. 76 с.
- 57.Чукот С. А., Загвойська О.В., Цимбаленко Я. Ю. Навчальний посібник/ Основи електронного урядування/ Київський політехнічний інститут імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО.,2022, 268 с.
- 58.Як Україна використовує та адаптує Starlink в умовах війни. Root Nation. URL: <https://root-nation.com/ua/articles-ua/internet-ua/ua-yak-ukraina-vikoristovue-ta-adaptue-starlink-v-umovah-viyni/> (дата звернення: 31.05.2023).
- 59.Електронна комерція URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=464a458c-6dcc-4096-bc39-0e38e9c4f771> (дата звернення:31.05.2023)

Короткий звіт за результатами перевірки кваліфікаційної роботи антиплагіатною інтернет-системою Unicheck

Ім'я користувача: Національної економіки та публічного управління О...	ID перевірки: 1015296449
Дата перевірки: 29.05.2023 10:41:20 EEST	Тип перевірки: Doc vs Internet + Library
Дата звіту: 29.05.2023 13:26:30 EEST	ID користувача: 100005719

Назва документа: KNEPU_antiplag_EA-401_bak2023_Пушкарьова

Кількість сторінок: 61 Кількість слів: 13286 Кількість символів: 101660 Розмір файлу: 79.77 KB ID файлу: 1014968404

7.81% Схожість

Найбільша схожість: 1.62% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1014944901)

6.16% Джерела з Інтернету	415		Сторінка 63
5.25% Джерела з Бібліотеки	437		Сторінка 66

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел